

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1924.

Andra kammaren.

Nr 23.

Fredagen den 28 mars.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 21 innevarande mars förda protokollen.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att herr Hjalmar Branting på grund av influensa är oförmögen att delta i riksdagsarbetet under några dagar intygas härmed på heder och samvete.

Stockholm den 28 mars 1924.

Karl Emil Widlund,
leg. läkare.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Nylanders* på kammarens bord liggande motion nr 414.

§ 4.

Vidare föredrogs, men bordlades åter bankoutskottets utlåtanden nr 26 och 27 samt andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

§ 5.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Wagnsson*, nr 415, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 131, angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter;

herr *Björkman m. fl.*, nr 416, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 109, angående provisoriskt lönetillägg åt vissa professorer m. fl.; och

herr *Pehrsson* i Göteborg, nr 417, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 182, med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1924—1925 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner.

Nämnda motioner bordlades.

Andra kammarens protokoll 1924. Nr 23.

§ 6.

Ordet lämnades härefter till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta, att bland två gånger bordlagda ärenden måtte å morgondagens lista först uppföras bankoutskottets utlåtande, nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld, och därefter ärendena i den ordning, vari de förekomma å dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

§ 7.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 66, till Konungen i anledning av väckt motion om livränta åt plåtslagaren Fritz Alfred Pettersson.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av medel till täckande av brister i räkenskaperna för vissa kungl. slott m. m.; och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till dem, som i arvsmål, handlagda av utrikesdepartementet, lidit förluster genom bankirfirman Knauth, Nachod & Kuhnes i New York konkurs;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 19 § 9 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker; och

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 1 juli 1918 angående vissa alkoholhaltiga preparat; samt

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckta motioner i tandvårdsfrågan.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Anderson</i> i Råstock	under 2 dagar fr. o. m. den 29 mars,
» <i>Wikström</i>	» 5 » » » 29 »
» <i>Jansson</i> i Edsbäcken	» den 29 mars och
» <i>Öberg</i>	» 3 dagar fr. o. m. den 29 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,44 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 29 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 22 innevarande mars.

§ 2.

Herr *Wagnssons* på kammarens bord liggande motion nr 415, som nu föredrogs, hänvisades till statsutskottet.

Vid härpå skedd föredragning av herr *Björkmans m. fl.* motion, nr 416, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 109, angående provisoriskt lönetillägg åt vissa professorer m. fl. överlämnades propositionen, i vad den avsåge anslag från allmänna indragningsstaten, till bankoutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Härefter föredrogs och remitterades till statsutskottet herr *Pehrssons* i Göteborg motion nr 417.

§ 3.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 29 och 30, bevillningsutskottets betänkanden nr 21 och 22 samt andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

§ 4.

Till avgörande förelåg först bankoutskottets utlåtande, nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

I fråga om skyldighet för riksbanken att inlösa sina sedlar.

I en till riksdagen avlåten, den 7 innevarande mars dagtecknad proposition nr 77, som hänvisats till bankoutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att riksbanken finge för tiden från och med den 1 april till och med den 31 maj 1924 vara frifriga från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill gäve anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke måtte föranleda annan åtgärd än att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anshålla, att Kungl. Maj:t ville dels låta utfärda förbud från och med den 1 april 1924 för annan än Sveriges riksbank att till riket införa guld, att gälla intill dess Kungl. Maj:t efter fullmäktiges i riksbanken hörande ansåge detsamma kunna upphävas, dels och vidtaga erforderliga åtgärder för upphävande, så snart ske kunde, av gällande förbud mot utförsel från riket av guld.

*I fråga om
skyldigheten för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.
(Forts.)*

Sedan utskottets hemställan fördragits, anförde:

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Beskow**: Herr talman, mina herrar! I mitt anförande till statsrådsprotokollet den 7 mars har jag utgått därifrån, att en samstämmig uppfattning förefinnes hos statsmakterna, att den svenska valutapolitiken skall inriktas på kronans bibehållande vid guldparitet samt återgång, när tiden är inne, till den grundlagsstadgade guldmyntfoten. Jag har därvid icke ansett mig hava anledning närmare beröra det andra alternativ, vilket på vissa håll föreslagits som riktlinje för vår valutapolitik, nämligen hållandet av en fri myntfot med fast prisnivå. Då vi emellertid nu efter allt att döma stå inför det avgörande steget att definitivt binda oss vid guldmyntfoten, så torde det kanske icke vara ur vägen, att jag med några ord redogör för de skäl, vilka för mig nu som tidigare varit avgörande, då jag icke kunnat acceptera en valutapolitik, baserad på en stabil prisnivå alldeles oberoende av prisfluktuationer i utlandet. En dylik politik skulle till en början medföra varierande växelkurser med alla länder, således även med Förenta staterna, vilket i och för sig torde vara mindre tilltalande. Det skulle vidare vara förbundet med stora svårigheter och kräva synnerligen drastiska åtgärder, om man ville förhindra en prisstegring med ett eller annat tiotal procent på världsmarknaden att sprida sig till vårt land. Vid fri myntfot har man ock som regel att räkna med en betydande spekulation, vilken kan försäkra avsevärda fluktuationer i växelkurserna, medan spekulationer vid guldmyntfot i stället tendera att förhindra även smärre avvikelser från pariteten. Det viktigaste skälet emot en fri myntfot ligger emellertid däri, att en av fasta normer obunden centralbanksledning, den må vara aldrig så skicklig, nästan undantagslöst visat sig föra en politik, som leder till andra resultat än de åsyftade. En fri myntfot innebär icke som guldmyntfoten vissa självreglerande faktorer, vilka tvinga en bankledning att i tid vidtaga åtgärder, när ogynnsamma tendenser framträda. Om en viss stegring i dollarkursen av en eller annan orsak skulle tillåtas uppkomma, kan spekulanten mycket väl komma att ytterligare driva upp kursen, om icke spekulanterna genom en lämplig organisation av penningväsendet berövats tron på en ytterligare stegring av de utländska växelkurserna. Skulle detta inträffa, kan lätt ett misstroende mot valutans stabilitet uppkomma och orsaka en kapitalflykt, som i sin tur åtföljes av en tendens till ytterligare stegring av växelkurserna. Föreligger väl en gång en dylik situation, torde det visa sig vara förenat med stora svårigheter att återföra kurserna till föregående nivå. Det föreligger i stället en stor fara för att resultatet blir en höjning av den allmänna prisnivån. En penningpolitik, som enbart eftersträvar en fullkomligt stabil prisnivå, utan att sammankoppla penningens värde med en allmänt erkänd värdemätare, innebär således stora riskmoment.

Å andra sidan innebär det givetvis visst osäkerhetsmoment och minskad handlingsfrihet att genom fasthållande av dollarpariteten — vare sig med bibehållande av nuvarande system eller genom återgång till guldmyntfot — göra vår valutas värde beroende av penningpolitikens utveckling i Förenta staterna. Prisnivån i Förenta staterna har dock sedan länge varit i hög grad stabil, och anledning finnes antaga, att valutapolitiken därstädes även i framtiden kommer att inriktas på att förhindra såväl inflation som deflation av väsentlig omfattning, ett kapitel, vartill jag senare ämnar återkomma.

Ett övervägande av de av mig nu berörda synpunkterna på det föreliggande spørsmålet har, på sätt jag redan anför, föranlett statsmakterna att binda den svenska valutans värde vid dollarn. Den fråga, som nu föreligger till avgörande, är sålunda, huruvida tidpunkten för övergång till guldmyntfot är inne eller om man bör tillsvidare fortsätta med en fri myntfot, som åsyftar uppehållande av kronans värde i paritet med dollarn.

Såsom jag i mitt uttalande till statsrådsprotokollet anført, äro förhållandena nu annorlunda, än då statsmakterna föregående år hade att taga ställning till denna fråga. De sista månadernas utveckling har visat, att de risker, vilka äro förbundna med en politik, som eftersträvar en fast dollarkurs utan stöd av guldmyntfot, varit större än vi i allmänhet torde hava föreställt oss. Mig synes att, därest ej regering och riksdag vid flera tillfällen uttalat sitt fasta beslut att med alla medel uppehålla kronans guldparitet och därest icke en definitiv övergång till guldmyntfoten ständigt framstått som en möjlighet, varmed man i vårt land hade att räkna, så hade det varit fara värt, att en betydande stegring av dollarkursen kommit till stånd. Det har nämligen med full klarhet visat sig, att spekulationen, så länge den fria myntfoten bibehålles, räknar med betydande avsteg från dollarpariteten som en mycket sannolik möjlighet, vilket icke lär kunna vara fallet under en guldmyntfotsregim. Genom att inrätta sina köp och försäljningar av utländska valutor efter denna uppfattning åstadkommer spekulationen vid fri myntfot betydande svängningar i kursen. Utvecklingen under innevarande år utgör en intressant illustration härtill. Under årets två första månader visade dollarkursen i öppna marknaden stark benägenhet att stiga. Sedan det blivit bekant, att stora utsikter finnas för ett snart återinförande av guldmyntfoten, har utvecklingen blivit den motsatta. Förtroendet har stärkts, och spekulationen har verkat i kursstabiliserande riktning. Under de senaste två veckorna har öppna marknadens dollarnotering närmast sig pari och samtidigt en mindre ökning av riksbankens valutaförråd ägt rum. Det torde härav framgå, vilken väsentlig betydelse, som bör tillmätas den omständigheten, att spekulationen har att räkna med en fast dollarparitet utan andra svängningar än som kunna äga rum mellan guldpunkterna. Ett förtroende för dylik stabilitet torde vara svårare att skapa under fri myntfot än under guldmyntfot. I varje fall har detta förtroende icke skapats under de sista månadernas valutaregim.

Ett annat skäl, som talar till förmån för guldmyntfoten är, att vårt lands internationella anseende för ekonomisk stabilitet förmodligen skulle ytterligare stärkas. Detta skulle, bland annat, öka effektiviteten av diskontopolitiska åtgärder i fråga om in- och utströmning av kapital. Det är visserligen sant, att förrådet av internationellt flytande kapital är väsentligt mindre f. n. än före kriget och att detsamma är vida mindre rörligt än då. Denna omständighet får emellertid icke anses innebära, att en genom diskontostegring åstadkommen räntemarginal skulle hava förlorat allt inflytande å de internationella kapitalrörelserna. Vad som främst tenderar att förhindra kortvariga kapitalrörelser av ifrågavarande slag är den omständigheten, att man har att räkna med varierande valutakurser och således under loppet av några månader, den tid för vilken placeringen i ett annat land kanske är avsedd, kan åsamkas en förlust på nedgången i det landets valuta, som mer än uppväger vinster av högre räntefot. Efter guldmyntfotens återinförande skulle dylika placeringar i vårt land från utlandets sida icke i samma grad som hittills vara förenade med en sådan risk.

En fördelaktig konsekvens av guldmyntfoten med avseende på inländska förhållanden är vidare att anteckna. Valutafrågan skulle icke som hittills behöva åtskilliga gånger om året upptagas till diskussion och nytt avgörande. Den ständigt återkommande prövningen av detta spörsmål torde vara ägnad att framkalla en känsla av osäkerhet. Landets ekonomiska liv skulle befordras av att man i penningpolitiskt avseende visste, varmed man hade att räkna.

Det bör måhända tilläggas, att starkt tvivel kan råda, huruvida överhuvud taget rättighet för statsmakterna föreligger att välja mellan guldmyntfot och andra system. Grundlagen stadgar, att befrielse från skyldigheten att inlösa sedlar med guld kan beviljas riksbanken endast när detta »med hänsyn till krig.

*I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.
(Forts.)*

*I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.
(Ports.)*

krigsfara eller svår penningkris prövas oundgängligen nödigt». I nuvarande situation torde icke denna förutsättning vara uppfylld.

Under angivna förhållanden syntes det mig vid prövning av riksbanksfullmäktiges framställning av den 28 februari om ett ytterligare uppskov med sedelinlösningskyldigheten till den 1 oktober 1924, som om en återgång till den grundlagstadgade guldmyntfoten borde ske, därest icke detta i sin ordning innebure verkliga och stora riskmoment.

Jag har redan till statsrådsprotokollet den 7 mars utalat, att jag icke kunde finna de av riksbanksfullmäktige åberopade skälen mot en återgång till guldmyntfoten övertygande, och jag umgicks livligt med tanken att föreslå en definitiv återgång till guldmyntfoten redan den 1 juli eller den tid, då den med Danmark och Norge träffade överenskommelsen om bibehållandet av exportförbudet å guldmynt kunde bringas att upphöra, respektive den tid, då riksbanken med visshet borde hava lyckats återföra kronan till fullständig guldparitet och borde hava försäkrat sig om tillräckligt förråd av utländska valutor.

Jag ansåg det dock för all säkerhets skull lämpligt att låta med hjälp av fackmän företaga en noggrann kontrollanalys av de skäl, som riksbanksfullmäktige anfört mot guldmyntfotens återställande, då det syntes mig vara av vikt att söka åvägbringa en bevisning, som kunde verka så övertygande som möjligt. Skulle mot förmodan under en dylik kontrollanalys sådana omständigheter hava framkommit, att en återgång till guldmyntfoten kunde anses innebära verkliga risker, så skulle detta givetvis hava föranlett mig till en ändrad ståndpunkt i hela frågan.

Mot denna bakgrund bör således Kungl. Maj:ts proposition i frågan ses. Att densamma icke närmare ingår på prövningen av de skäl, som riksbanksfullmäktige anfört, är ju helt förklarligt, då jag avsett att i ett sammanhang framlägga en utförlig utredning om de synpunkter fullmäktige anfört och om vad som i övrigt var av vikt för att kunna belysa frågan. Jag får erkänna, att med den motivering, som gavs propositionen, jag hade väntat, att frågan i riksdagen vid detta tillfälle skulle fått en expeditionell behandling.

Den bebådade undersökningen igångsatte jag omedelbart efter propositionens avlåtande. Densamma var avsedd att bedrivas inom finansdepartementet med hjälp av där tillgänglig sakkunskap på det juridiska och finansstatistiska området samt under anlåtande av sakkunskapen hos en av våra yngre nationalekonomer, som icke intagit någon mera markerad ståndpunkt i valutafrågan. Avsikten var att därjämte på speciella områden infordra utlåtanden av sakkunniga personer och att muntligen höra ett antal bankmän, näringsidkare och nationalekonomer om deras erfarenheter och åsikter i frågan.

Genom det utlåtande, som bankoutskottet nu avgivit, har valutafrågan kommit i det läget, att densamma redan nu måste definitivt avgöras. Med ett raskt grepp föreslår bankoutskottet guldmyntfotens återinförande redan den 1 april, dock med den i principiellt avseende viktiga inskränkningen, att guldimport endast medgives för riksbankens räkning. Detta förslag har av bankofullmäktige biträtts.

Kungl. Maj:ts proposition med förslag om uppskov med avgörandet till senare under riksdagen har av såväl bankoutskottet som riksbanksfullmäktige avvitsats med den motiveringen, att de upprepade valutadebatterna i riksdagen skulle framkalla en oro, som icke vore önskvärd. För min del anser jag visserligen, att detta skäl icke bort vara avgörande, men jag har fått det intrycket av den något invecklade situationen, att det föreslagna uppskovet till maj månad anses så föga önskvärdt, att riksdagen sannolikt i valet mellan detta förslag och riksbankens begäran om uppskov med sedelinlösningskyldigheten till den 1 oktober skulle föredraga det senare alternativet. Överhuvud taget har jag kommit till den uppfattningen, att möjligheten att få guldmyntfoten — låt vara med en

viktig begränsning — återinförd vid denna riksdag är nära sammankopplad med bankoutskottets förslag att definitivt lösa frågan redan till den 1 april. Under sådana förhållanden gäller det för mig att undersöka, huruvida jag kan lämna min anslutning till detta förslag.

Det centrala i bankoutskottets linje är otvivelaktigt återinförandet redan den 1 april av riksbankens skyldighet att inlösa sina sedlar med guld och upphävandet av guldexportförbudet. Under sådana förhållanden torde lämpligheten av detta förslag först böra undersökas. Fördelarna av en återgång till guldmyntfot har jag redan tidigare berört, och det återstår således att undersöka de risker, som med en dylik återgång äro förenade. Dess bättre har den utredning, som jag ingångsatt, redan lämnat preliminära resultat, av vilka jag i det följande är i tillfälle begagna mig. Jag sysslar till en början endast med en guldmyntfot utan någon inskränkning i form av importförbud eller dylikt.

En svårighet med upprätthållandet av fast dollarkurs ligger däri, att *den svenska betalningsbalansen företer säsongartade variationer*. Under årets första hälft föreligger en betydande brist, framkallad av det denna tid stora importöverskottet. Under årets andra hälft återigen förefinnes ett överskott på grund av att likviderna för trävaruexporten då inkomma. Tydligen erfordras under sådana omständigheter en utjämning, som i huvudsak torde åstadkommas därigenom, att de svenska bankerna under höstmånaderna öka sina innehav av utländska valutor, vilka sedan under vårmånaderna användas för betalning av importöverskottet. Att detta, om en effektiv guldmyntfot infördes, skulle möta större svårigheter än före kriget, synes icke behöva befaras. Även om så skulle vara fallet, äro emellertid svårigheterna minst lika stora, om dollarkursen skall hållas stabil utan hjälp av guldmyntfot, ty spekulationen saknar då den fasta utgångspunkt, som guldpariteten utgör.

Det har gjorts gällande, att en annan svårighet under nuvarande förhållanden skulle vidlåda varje politik, som vill uppehålla fast dollarkurs, av den anledningen att *dollarns* relation till flertalet europeiska valutor är underkastad en *säsongvariation*, framkallad av den amerikanska exportens säsongnatur. Erfarenheten från de båda senaste åren synes emellertid icke giva stöd för antagandet, att dollarkursen skulle i avsevärd grad vara föremål för säsongartade svängningar.

Det har från riksbanksledningens sida framhållits, att Sverige efter guldmyntfotens återinförande skulle utöva en stark lockelse på utländskt kapital. Redan nu har vår valutas relativa stabilitet lett till en inströmning av kapital från länder med osäkra valutor. Det torde kunna förväntas, att placeringen av sådant kapital i vårt land skulle taga en avsevärt ökad omfattning efter guldmyntfotens återinförande, då vår valuta därigenom skulle få än större anseende för stabilitet. I och för sig innebär en dylik inströmning av kapital ingen olägenhet utan snarare i flera avseenden en fördel. Emellertid placeras detsamma i regel icke på längre tid utan hålles till större delen i flytande form för att kunna vid behov uttagas och antingen placeras i andra länder, som erbjuda större säkerhet, eller förflyttas till ägarens hemland, när förhållandena där erbjuda tillräckliga garantier. Under sådana förhållanden innebär befintligheten av utländskt kapital i Sverige vissa riskmoment, då betalningsbalansen kan komma att utsättas för betydande och plötsliga rubbningar. Vill man t. ex. hastigt överflytta en väsentlig del av detta främmande kapital till andra länder, så innebär detta en stark efterfrågan på utländska valutor, vilket måste tendera att driva upp växelkurserna, om icke ett tillräckligt förråd av dylika valutor kan tillhandahållas från de svenska bankernas sida. Häri ligger utan tvivel en svårighet. Det bör emellertid framhållas, att riksbanken vid tidpunkten för det utländska kapitalets inströmning har möjlighet att öka sitt förråd av utländska valutor utan att därigenom framkalla en tendens till stegring hos de utländska växel-

I fråga om skyldighet för riksbanken att inlösa sina sedlar.

(Forts.)

I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.
(Forts.)

kurserna. Skulle likväl landets valuta-reserv utsättas för alltför starka påfrestningar, kan man givetvis tillgripa tillfällig upplåning i utlandet, vilken för ett land med Sveriges goda kredit icke torde erbjuda större svårigheter eller medföra väsentliga kostnader. Dessutom kan man genom en diskontostegring av rimliga proportioner framkalla en inströmning av rörligt utländskt kapital samt avbryta den export av kapital från Sverige, som äger rum i form av återköp av svenska värdepapper. Det är visserligen sant, att det utländska kapital, som söker sig hit på grund av vår valutas stabilitet och osäkerheten i kapitalisternas hemland, icke torde fästa något större avseende vid diskontots höjd. Avgörandet är först och främst placeringens säkerhet. I den mån emellertid utländska kapitalister hava att välja mellan olika länder, vilka kunna anses erbjuda ungefär samma grad av säkerhet, t. ex. Förenta staterna, Holland, Schweiz och Sverige, torde ränteavkastningen i många fall bliva avgörande för placering i ena eller andra landet. Det bör vidare betonas, att, även om diskontot måhända utövar relativt ringa inverkan på kapital av förevarande slag, så innebär detta alldeles icke, att en diskontostegring skulle bliva utan inflytande å de internationella kreditrörelserna. Utländska exportörer, som erhålla likvid för sina varor i Sverige, kunna förmås att uppskjuta hemdragandet av dessa tillgodohavanden några månader, liksom givetvis svenska importörer söka erhålla utländsk kredit i största möjliga omfattning, om räntefoten i Sverige avsevärt överstiger utlandets. Det bör måhända påpekas, att en diskontostegring av rimliga proportioner i ett land, som åtnjuter allmänt förtroende utomlands i ekonomiskt avseende, icke kan väntas framkalla misstroende mot detta lands ekonomiska ställning.

Befintligheten av utländskt rörligt kapital i Sverige innebär således ett visst riskmoment. Emellertid äro riskerna långt större vid fri myntfot än vid guldmyntfot. Sannolikheten för att misstroende skulle uppkomma bland de utländska kapitalisterna och dessa således föranledas att plötsligt hemdraga stora summor måste anses vara väsentligt större i förra fallet än i det senare. Inträffar t. ex. en stegring av dollarkursen till 3:86, vilket var fallet för någon månad sedan, så kunna dessa kapitalister befara, att en ytterligare stegring skall äga rum, och till undvikande av förluster överflytta sina kapital exempelvis till Förenta staterna. Det utländska kapital av ifrågavarande slag, som för närvarande finnes i Sverige, har med all sannolikhet icke obetydliga proportioner. Skulle en återgång till guldmyntfot icke medföra någon större ökning av detta kapital, bleve således de med utländska kapitalplaceringar i Sverige förbundna riskerna för vårt penningväsende avsevärt förminskade. Endast om en mycket betydande ökning av dylika utländska tillgodohavanden skulle bliva följden av guldmyntfotens införande, kan man säga, att ett redan befintligt riskmoment skulle ökas. Såsom redan nämnts äger emellertid riksbanken möjlighet att i sammanhang med inströmningen av utländskt kapital öka sitt valutainnehav till mötande av sådana risker.

Jag övergår härefter till den viktiga frågan om vår *betalningsbalans*. Inverkan på densamma genom in- och utströmningar av utländskt kapital är ju redan behandlad. 1923 års synnerligen dåliga skörd nödvändiggjorde som bekant en exceptionellt stor import av spannmål och framkallade därigenom brist i handelsbalansen och en tendens till ogynnsam betalningsbalans. I en dylik situation måste antingen valuta-reserven anlitas eller upplåning i utlandet företagas. Enligt vad riksbankschefen anför, minskades också under år 1923 riksbankens och privatbankernas utländska tillgodohavanden med omkring 147 miljoner kronor. Någon egentlig fara för penningväsendet ligger icke häri, om det hela är en tillfällig företeelse. Den försvinner då av sig själv, ehuru den givetvis medför antingen ökad skuldsättning till utlandet eller minskning av de utländska tillgodohavandena.

Långt mera betänkligt är det, om en *ihållande tendens till negativitet i betalningsbalansen* uppkommer. En sådan kan ha olika orsaker. I allmänhet torde den bero på att den inhemska prisnivån ligger högre i förhållande till priserna utomlands än som betingas av rådande växelkurser. Om till exempel vår prisnivå höjdes till 180, medan den amerikanska låge oförändrad ungefär vid 160 utan att till en början dollarkursen tillätes stiga, skulle givetvis importen till vårt land uppmuntras och exporten försvåras, vilket måste leda till en ökning av importöverskottet och till en negativ tendens hos betalningsbalansen. Om återigen vår svenska prisnivå sjönke till 140, medan allt fortfarande den amerikanska prisnivån förbleve oförändrad, skulle i stället exporten från vårt land stimuleras och importen försvåras samt ett exportöverskott framkallas. Vill man då bibehålla kursläget oförändrat, d. v. s. hålla en stabil dollarkurs, är det tydligen nödvändigt att åstadkomma en riktig avvägning av förhållandet mellan prisnivåerna. Emellertid ligger frågan icke så, att man plötsligt finner den svenska prisnivån vara alltför hög och således ställes inför nödvändigheten att sänka densamma. Prisnivåerna i Sverige och Förenta staterna torde för närvarande hava en relation, som betingas av den rådande pariteten mellan de båda valutorna. Vill man förhindra, att en ihållande tendens till brist i handels- och betalningsbalans uppkommer, är det således närmast nödvändigt att förhindra en prisstegring i Sverige, som ej motsvaras av en prisstegring i Förenta staterna. Det torde råda full enighet om att detta med en klök kreditpolitik skall vara möjligt. Skulle en höjning av den amerikanska prisnivån inträffa, måste tydligen priserna även i Sverige justeras uppåt. Det torde kunna anses som sannolikt, att detta skulle bli fallet, om man icke vidtager särskilda åtgärder för att förhindra en dylik stegring av vår prisnivå. Även under perioder, då vi ej haft vår valutas värde bundet vid dollarn, ha de internationella prisrörelserna visat en påfallande stor tendens att sprida sig till vårt land. Denna tendens måste bli än starkare efter en övergång till guldmyntfot. Något annorlunda bleve situationen, om den amerikanska prisnivån skulle visa en tendens att sjunka, i vilket fall vår prisnivå också måste i ungefär motsvarande grad nedbringas. Emellertid torde man även då kunna räkna med att denna prisrörelse skulle få en tendens att sprida sig till vårt land. Import- och exportprisernas nedgång tenderar att trycka även priserna på den inhemska marknaden. Möjligen kan en tillfällig tendens till negativitet hos betalningsbalansen nödvändiggöra ett likaledes tillfälligt anlitande av valutareseven eller utländsk upplåning. Likaledes kan en tillfällig diskontohöjning bli nödvändig för att öka det pristryckande inflytande, som kommer från prisernas nedgång utomlands. Att en dylik diskontostegring och medföljande kreditåtstramning, när den ingår som ett led i en målmedveten valutapolitik skulle utöva ett tryckande inflytande på prisnivån, borde väl knappast kunna förnekas, om man ej ställer sig på den ståndpunkten, att all valutapolitik är omöjlig. Samma situation förelåg före kriget, då man hade att räkna med internationella prisrörelser, vilka givetvis måste motsvaras av liknande prisrörelser i vårt land, för att guldpariteten skulle kunna upprätthållas. Den svenska prisnivån följde då automatiskt prisrörelsen utomlands. Även om man i den närmaste framtiden har att räkna med något kraftigare prisfluktuationer än före kriget, synes det ej finnas någon anledning antaga, att några kraftåtgärder skulle bli nödvändiga för att hålla den svenska prisnivån i ungefärlig överensstämmelse med den amerikanska under en guldmyntfotsregim.

Jag har nu berört åtskilliga faktorer, på vilka man måste hava uppmärksamheten riktad vid ett återinförande av guldmyntfoten. Av dessa är det emellertid endast en, som vid guldmyntfot möjligen skulle kunna tänkas åstadkomma större faror för landets penningväsen än vid bibehållandet av den hittillsva-

En fråga om skyldighet för riksbanken att inlösa sina sedlar.
(Forts.)

I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.
(Forts.)

rande ordningen, nämligen den ökade inströmning av utländskt kapital, som kan väntas uppstå genom det ökade anseende för soliditet, som Sveriges penningväsende får i och med guldmyntfotens återinförande. Jag tror emellertid icke på någon avsevärd fara i detta hänseende, ehuru det givetvis bör tillses, att, därest en dylik ökad inströmning av kapital kommer till stånd, förtroendet för vår penningpolitik i fortsättningen bibehålles, så att icke detta kapital hastigt drages ut ur landet. Huru man i sådant avseende icke bör förfara, visa erfarenheterna från Schweiz. Den schweiziska francens fall lär i väsentlig utsträckning ha berott på flykt av främmande kapital, framkallad av den oro, som den igångsatta folkomröstningen om en extra förmögenhetsskatt framkallade.

De svårigheter däremot, som bero på säsongvariationer i vår betalningsbalans eller i dollarkursens svängningar eller i tillfällig, respektive ihållande tendens till brist i vår handels-, respektive betalningsbalans, finnas även vid fri myntfot och göra det då svårare att uppehålla en fix dollarparitet, än om guldmyntfot är rådande. Alldeles särskilt skulle jag vilja understryka det förhållandet, att vi sannolikt under guldmyntfot lättare skola kunna förhindra en ihållande tendens till en negativitet i betalningsbalansen. Även den som tror, att vi icke ens vid guldmyntfot skola kunna hindra en dylik utveckling, kan icke gärna åberopa detta som skäl *mot* guldmyntfotens införande. Ty vore denna pessimistiska uppfattning berättigad och således vår ekonomiska politik på förhand dömd att misslyckas, så torde det vara utan betydelse, hur vårt penningväsende organiseras. Med andra ord: för den som till äventyrs tror, att Sveriges folk partout vill i ekonomiskt avseende vandra den breda vägen, den väg, som leder till ruin, borde det ju vara rätt likgiltigt, om vi nu återinföra guldmyntfoten eller ej. För dem däremot, som tro, att vi genom införande av guldmyntfoten hava lättare att med måttliga valutapolitiska åtgärder återföra jämvikten i vår handelsbalans, respektive betalningsbalans, är detta icke likgiltigt.

Jag övergår nu till det skäl mot guldmyntfotens återställande, som i riksbanksfullmäktiges uttalanden spelat den största rollen, nämligen frågan om guldrörelserna. Vad då först angår frågan om en guldutströmning till utlandet, bör det påpekas, att guldkassan ur synpunkten av våra betalningsförhållanden till utlandet intager samma ställning som riksbankens valutaförråd. Faran för en uttömning av riksbankens guldkassa ligger således däri, att en ihållande tendens till brist i betalningsbalansen kan tillåtas existera, utan att motåtgärder vidtagas. Denna fråga har jag emellertid nyss utförligt berört.

Någon risk för uttagande av guld för tesaurering torde icke böra befaras, så länge ej ett övergivande av guldmyntfoten av andra anledningar framstår som sannolikt.

Större farhågor hava emellertid av riksbankschefen uttalats för en guldoöversvämning. Han berör i sitt yttrande ett flertal olika omständigheter, som skulle kunna medföra fara för guldoöverflöd i Sverige.

Vid granskning av denna fråga skall jag till en början utgå från det nu rådande tillståndet, karakteriserat dels därav att prisnivån i Förenta staterna icke företer större växlingar än att vi kunna hålla den svenska kronan i paritet med dollar och dels därav att dollarns värde i saknad av restriktioner i guldimporten respektive exporten till Förenta staterna svarar mot guldets värde. Under sådana förhållanden kan riksbanken genom att hålla dollarkursen något över pari, t. ex. vid 3,77, göra alla guldsändningar till Sverige förlustbringande, och således med största säkerhet förhindra en icke önskvärd guldillströmning. Å den fria guldmarknaden i London noteras guldets i överensstämmelse med guldpriset i Förenta staterna efter avdrag av transportkostnaderna. Det måste därför vara fördelaktigare för en innehavare av guld t. ex. i England, dit det nyproducerade guldets i första hand går, att försälja

detsamma i London än att skicka det till Sveriges riksbank. I riksbanken erhåller han nämligen endast 3,73 svenska kronor för en guldkvantitet, som i Amerika skulle förskaffa honom 1 dollar, d. v. s., efter förenämnda kurs, 3,77 svenska kronor. Visserligen skulle han hava att räkna med något lägre transportkostnader vid försäljning till Sverige än vid försäljning till Amerika, men den häri liggande besparingen torde endast uppgå till en bråkdel av skillnaden i försäljningspris, vilket ju skulle utgöra 4 öre.

Riksbankschefen tyckes emellertid även hava i tankarna en förändring av nuvarande läge, framkallad av olika penningpolitiska åtgärder från Förenta staternas sida, varigenom en kraftig sänkning av guldets värde skulle kunna uppkomma.

För det första räknar han med den möjligheten, att ett lössläppande av de i Förenta staterna hopade guldmassorna skulle kunna framkalla en synnerligen kraftig prisstegring. För min del tror jag knappast, att Förenta staterna — innehavare av världens halva guldförråd — skulle slå in på en för dem själva så förlustbringande politik.

Ett häftigt fall i guldets värde skulle kunna tänkas uppkomma därigenom, att Förenta staterna lade hinder i vägen för försäljning av guld till detta land, t. ex. genom guldimportförbud eller upphävande av myntningsrätten. Detta skulle innebära en demonetisering av guldets värde, vilket skulle sjunka i värde under dollarn och söka sig till andra länder med högvärdig valuta.

Som en ytterligare möjlighet framstår, att Förenta staterna visserligen icke helt demonetisera guldets värde men i avsikt att minska guldinströmmingen ålägga guldhandeln eller utmyntningen vissa restriktioner, varigenom guldets värde skulle falla en eller annan procent under dollarns.

Helt uteslutna få dylika eventualiteter icke anses vara. Skulle de verkligen framdeles uppstå, kunde givetvis då ett guldimportförbud i Sverige tillgripas. I de bägge sist relaterade tänkbara fallen utgår man från att Förenta staterna redan gjort ett avsteg från guldmyntfoten, och det vore ju då orimligt att fordra, att densamma skulle utan restriktioner upprätthållas i vårt land.

Därest vi på grund av en alltför kraftig prisstegring i Förenta staterna, vilken vi icke önskade spridd till vårt land, eller på grund av guldets demonetisering skulle vilja avvika från guldmyntfoten, så torde härav helt säkert icke, på sätt riksbanksledningen förmenar, följa någon prestigeförlust.

Farorna för en guldöversvämmning synas mig således icke böra verka avskräckande för en återgång till guldmyntfoten.

Som en sammanfattning av vad jag hittills anfört, skulle jag vilja säga, att jag numera anser riskerna av det nuvarande tillståndet väsentligt större än de risker, som kunna vara förbundna med en återgång till den lagstadgade guldmyntfoten utan alla inskränkingar, varför jag med hänsyn till det förhållandet, att dollarkursen för närvarande föga avviker från pari, helst skulle hava sett, att sedelinlösningsskyldigheten återupptagits redan den 1 april och att Kungl. Maj:t fått i uppdrag att ordna med guldexportförbudets hävande snarast möjligt utan att därvid fästa något förbehåll.

Bankoutskottet har emellertid vid upptagandet av sedelinlösningsskyldigheten och vid upphävandet av guldexportförbudet fäst det villkoret, att guldimportförbud omedelbart skall införas. Jag tager för avgjort, att bankoutskottets enhälliga förslag även blir kammarens beslut, och jag anser mig böra meddela, att jag under de omständigheter, som föreligga, icke vill medverka till ett upprivande av det resultat, vartill bankoutskottet kommit.

Rent principiellt står ett importförbud på guld givetvis icke i överensstämmelse med guldmyntfoten. På denna punkt vill jag emellertid icke fördjupa mig utan vill endast yttra några ord om behovet ur mera praktisk synpunkt av det föreslagna importförbudet.

*I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.*
(Forts.)

*I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.
(Ports.)*

Om detsamma endast är avsett att hindra tillfälliga guldsändningar i spekulativt syfte, så är detsamma enligt min åsikt knappast behöfligt. Som jag redan tidigare har utvecklat, förefaller det, som om riksbanken skulle kunna gardera sig genom att hålla dollarkursen något över pari, t. ex. vid kr. 3,77.

Därest man emellertid icke anser sig kunna lita enbart på detta skydd, förefaller det som om en annan utväg varit lämpligare än importförbudet, nämligen att riksbanken visserligen ålägges att lämna ut guld mot sedlar i proportionen 2,480 kronor per kg. guld men att den befrias från skyldigheten att till fixt pris köpa guld i plants. I många länder har någon dylik skyldighet för centralbanken aldrig förekommit. Guldmyntfoten innebär i detta avseende endast rätt till fri utmyntning. Ingenting hindrar emellertid, att, om större guldpartier skulle inlämnas för myntning, en viss väntetid bestämmes, motsvarande den för utmyntningen erforderliga tiden. Härigenom skulle guldinnehavaren åsamkas en ränteförlust, vilken skulle utgöra ett ytterligare vapen mot icke önskvärda guldsändningar att användas vid sidan av det förut nämnda.

Den förnämsta invändningen emot importförbudet är, att man lägger i riksbankens och i viss mån även regeringens hand att sänka dollarkursen under pari. Visserligen har bankoutskottet förklarat sig vilja uppnå »säkerhet för att guldpäriteten komme att upprätthållas, därest icke sådana omständigheter skulle inträffa, vilka skulle framtvunga ett frångående av päriteten, även om fullständig guldmyntfot vore införd». Man får således ingalunda lägga in den tolkningen i bankoutskottets förslag, att man avser att bevara päriteten, endast om dollarn respektive guldets stiger i värde. Avsikten måste vara, att päriteten skall bevaras, även om dollarn respektive guldets sjunker i värde. Det är således icke, såsom jag fattat det, meningen att Sverige skall söka föra sådan penningpolitik, att kronan skall bliva mera värd än guld. Förslaget om guldimportförbud avser alltså icke, som man på vissa håll tolkat det, att hålla en prisnivå, som väl kan falla men ej stiga. Det mesta, som jag för min del lägger in i bankoutskottets förslag, är det, att, därest guldets genom exceptionella åtgärder från Förenta staternas sida skulle demonetiseras eller på ett alldeles oväntat sätt nedgå i värde, så skola vi genom att redan nu införa ett guldimportförbud hava skaffat oss möjlighet att undvika den alltför starka inflation, som skulle följa av berörda åtgärder från Förenta staternas sida.

För min del tror jag, av skäl som jag förut relaterat, icke på en dylik exceptionell nedgång i guldets värde och anser därför, att det hade varit att föredraga om frågan om guldimportförbud åtminstone icke nu gjorts aktuell. Redan en nedgång i guldets värde av cirka 10 % skulle med största sannolikhet föra pundet och en del andra valutor upp till pari med dollarn och troligen leda till att England återinförde guldmyntfoten, varefter en ytterligare stark sänkning av guldets värde vore högst osannolik.

Om således det föreslagna guldimportförbudet ej synes mig nödvändigt, får det ej förbises, att det skulle kunna verka direkt skadligt, om man i utlandet finge den uppfattningen, att det funnes sannolikhet för att den svenska kronan skulle kunna få ett högre värde än dollarn. En dylik uppfattning skulle kunna medföra en alltför stor inströmning av kapital med de risker därför, som jag tidigare i annat sammanhang berört.

Att jag dock icke nu anser mig böra motsätta mig importförbudet på guld, beror uteslutande därpå, att jag är övertygad om att detsamma kommer att så handhavas av regering och riksbank, att dollarkursen icke kommer att sjunka under nedre guldpunkten.

Lyckligast torde dock vara att icke behöva allt för länge bibehålla denna sista kristidsföreteelse på det monetära området. Jag anser det därför vara min skyldighet att, i stället för att helt nedlägga de påbörjade undersökningarna rörande möjligheten att återinföra guldmyntfoten, låta dessa inriktas på möjlig-

beterna att undvara importförbudet eller att ersätta detsamma med någon annan ordning, som är principiellt mindre betänklig.

Enligt min mening bör man utnyttja erfarenheten av den guldmyntfot, vars införande nu föreslås, i syfte att förbereda övergången till en guldmyntfot utan inskränkningar. Regeringens medverkan i valutapolitiken vore då icke längre behöfvlig. Jag antar, att såväl riksdagen som riksbanken kommer att med tillfredsställelse hälsa den dag, då den grundlagsenliga ordningen på detta område helt återinföres.

*I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.*
(Forts.)

Herr Lindman: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet fällde ett yttrande nyss, att situationen var invecklad. Jag får uppriktigt bekänna, att den har för mig tett sig mycket invecklad. Och jag vågar inte säga att den inte alltjämt är invecklad, även efter det anförande som herr statsrådet har hållit, och detta av det enkla skälet att det torde vara fullständigt omöjligt för oss riksdagsmän, som inte äro nationalekonomer eller äro särskilt väl insatta i detta svåra problem, att omedelbart kunna intränga i hela den bevisföring, som av herr statsrådet har blivit anförd under det långa anförandet. Mer än något annat visar detta för mig, att det hade varit riktigare att följa den utgångspunkt, som var angiven i den kungl. propositionen, nämligen att vänta med beslutet ett par månader och under de månaderna förebringa den utredning, om vilken herr statsrådet talar i den kungl. propositionen. Nu ha vi här i kammaren fått denna utredning, och jag tror mig nästan kunna svara för, att det är ytterligt få av kammarens ledamöter, som kunnat ha möjlighet att följa hela denna utredning i alla dess detaljer. Säkert hade det varit mer än önskvärt om den utredning, som nu lämnats, hade förelegat *innan* bankoutskottet fattat sitt beslut, eller, om så inte kunnat vara fallet, att bankoutskottets beslut hade blivit uppskjutet, så att man kunnat få taga hänsyn till densamma.

Situationen är, efter min uppfattning, invecklad även från andra synpunkter. Jag kan inte neka till att redan den kungl. propositionen i och för sig var en viss överraskning för mig. Den är tydligen, om jag kan läsa den rätt, framkallad av de dubbla dollarkurserna. Men nog hade man väl kunnat gå andra vägar för att förhindra dessa dubbla dollarkurser än att taga detta steg på en gång. Herr statsrådet erinrar nu, att det står uttryckligen föreskrivet, att det är endast vid svår penningkris o. s. v., som man kan vidtaga dessa undantagsåtgärder. Ja, det skälet gäller lika mycket, eller lika litet, i år som i fjol. Svår penningkris kan man väl tala om, även om förhållandena kunna vara något olika, men nog lär man väl ändå ha rätt att med de förhållanden, som råda i världen, i år lika väl som i fjol fatta ett beslut om, att riksbanken fortfarande inte skall vara skyldig att inlösa sina sedlar med guld.

Om man blir förvånad över detta får jag emellertid säga, att jag blivit ännu mer förvånad i fortsättningen. Här ha riksbankens fullmäktige och riksbankschefen kommit med uttalanden, som stå införda i den kungl. propositionen och som efter min uppfattning äro fullständigare och klarare i år än vid något tidigare tillfälle. Det är med stor styrka och klarhet som riksbankens fullmäktige uttalat sig. De framhålla här t. ex., att om Sverige nu återginge till guldmyntfot, skulle det säkerligen bli ensamt om åtgärden, vilket, som fullmäktige likaledes tidigare flera gånger framhållit, vore att inlåta sig på ett experiment, vars utfall inte kan på förhand med någon grad av säkerhet beräknas. Att under nu rådande, utomordentligt ovissa förhållanden genom hela den ekonomiska världen tillförlitligt bedöma och förutse utvecklingen ens under den allra närmaste tiden möter öoverstigliga svårigheter. Och riksbanksfullmäktige uttala på ett senare ställe i sitt betänkande, att vårt lands ställning i valutahänseende är bättre än de flesta andra länders, och att vi i stort sett redan äro i åtnjutande av de fördelar en återgång till guldmyntfot kan väntas medföra. Då borde vi

*I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.*
(Forts.)

kunna visa nödig tålmodighet, så att vi inte genom förhastade åtgärder bringa vår gynnsamma undantagsställning i fara. Dessa och andra uttalanden av bankofullmäktige ha inte väckt min förvåning, ty jag har funnit det helt naturligt att de skulle komma till de slutsatserna. Bankofullmäktige ha nu år efter år uttalat sig för att vi skola återkomma till gulddparitet, men att vi inte skola göra det förrän andra länder ha gjort det. Det är riktigt detta, som bankofullmäktige uttalat. Men då kommer plötsligt bankouts-kottet och säger, att *nu* skall denna återgång ske. Man frågar sig då: vilken ställning skola bankofullmäktige intaga till denna plötsliga omkastning av bankouts-kottet ifrån dess tidigare ståndpunkt? Och när jag så läser fullmäktiges nya uttalande, som finnes infört som bilaga II i bankouts-kottets utlåtande, finner jag följande: »Fullmäktige anse fortfarande att på grund av de skäl, som anförts i fullmäktiges i ämnet gjorda framställning», — d. v. s. den tidigare — »det skulle ha varit tryggare om denna vunnit understöd». Alltså, fullmäktige vidhålla alltjämt att det skulle ha varit tryggare om man gått den väg, som de i sitt första uttalande hade anvisat. Men så säga helt plötsligt fullmäktige, att nu har emellertid genom en skrivelse från bankouts-kottet framgått, att ett förslag till en annan lösning av frågan funnit livlig anslutning inom utskottet, och så kommer omkastningen uti bankofullmäktiges ståndpunkt. Därför alltså, att det har framkommit en livlig önskan inom bankouts-kottet, att man redan nu skulle taga detta steg, så ha bankofullmäktige gentemot sin tidigare utomordentligt starka motivering ändrat uppfattning. Man skulle ju då gärna vilja göra sig den frågan: har bankouts-kottet då haft så starka skäl för sin uppfattning, att dessa kunnat föranleda denna omsvängning hos bankofullmäktige? Ja, mina herrar, då vi läsa det tryckta betänkandet kan man inte få fram mycket av den saken. Bankouts-kottet har, efter vad jag hört sägas, hört vissa experter, jag vet inte vilka och jag vet inte vad de ha sagt. Det har upplysts mig, att bland dessa tillkallade bankmän, nationalekonomer och industrimän funnits flera olika meningar. Men jag skulle vilja göra bankouts-kottet den frågan: är det någon enda av alla de tillkallade, som har tillrätt bankouts-kottet att gå den väg, som bankouts-kottet nu tillstyrker riksdagen att gå, nämligen att införa en guldmynftot på det sätt inrättad som bankouts-kottet här föreslagit?

Nu har herr statsrådet talat om den aktiva, respektive passiva, handelsbalansen, eller kanske betalningsbalansen vore ett riktigare ord. Beträffande den vill jag först säga, att där tillkommer ju en utomordentligt viktig sak. Då äro vi inne på *statsmakternas* möjlighet att kunna åtgöra någonting i föreliggande hänseende. Jag skulle vilja begagna tillfället att säga, att få vi en passiv handelsbalans med kanske därmed följande passiv betalningsbalans, är detta nog en sak, som vi ledamöter av riksdagen, respektive regeringen, ha all anledning att ägna mycket stor uppmärksamhet åt. Det är ett område där statsmakterna ha någonting att göra, och det undandrager sig riksbankens inflytande. Det bör ju för fullständighetens skull sägas, att samma är förhållandet med vår budget; det gäller att bringa full överensstämmelse mellan inkomster och utgifter, så att våra inkomster täcka våra utgifter. Det är ju kraftiga bemödanden gjorda i det fallet av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet. Det har emellertid under de senaste åren i det fallet också gjorts åtskilligt, som gör att man inte direkt kan säga att det har befrämjat jämnvikten. Vi ha nämligen använt de i vår kassafond samlade besparingarna och behållningarna, varigenom denna fond har blivit, kan jag säga, helt och hållet uttömd.

Mera skulle ju kunna sägas om detta, men jag skall inte uppehålla kammaren därmed. Jag har endast velat påpeka de saker, där *våra* plikter komma in och där riksbanken inte har några skyldigheter. Riksbanken kan göra mycket, men naturligen endast under den förutsättningen att statsmakterna också fullgöra sina plikter. Och riksbankens plikter, såvitt jag har uppfattat dem, ha under

hela denna tid varit, och bort vara, att se till, att vi hålla en konstant prisnivå i vårt land; med andra ord att se till, att värdet på varor och nyttigheter i svenska kronor är detsamma i dag som det är om en månad eller om ett år, naturligen med möjlighet för några små variationer. Detta har uttalats i kammaren tidigare. För min del har jag sagt det vid olika tillfällen, och jag tror alltjämt att detta är den politik, som riksbanken skall följa, nämligen att iakttaga stabilitet i prisnivån. Ty om inte riksbanken gör detta, eller om inte prisnivån upprätthålles, kommer därav att följa, att hela vår produktion känner sig i ett osäkerhetstillstånd, att den inte vågar köpa upp råvaror och att den inte vågar avsluta kontrakt på längre tid. Den kommer med andra ord att känna en osäkerhet, som gör att den inte trivs och kan utveckla sig på det sätt, som man skulle önska. Men det är alldeles givet, som här också nyss har framhållits, att man även måste taga hänsyn till växelkurserna, d. v. s. kronans förhållande till de främmande ländernas mynt. Och det är ju givet, att riksbankens svårigheter därvidlag bli större, om riksbanken måste iakttaga det ena utan att släppa det andra. Men hur ha vi gjort i detta fall? Såvitt jag kan erinra mig från tidigare uttalanden i bankoutskottets betänkanden, har man där velat söka få fram, att det skall finnas en fast prisnivå, men man skall också samtidigt ha en fast dollarkurs, vilket *kan* vara möjligt, men om vilket det alls inte är sagt, *att* det är möjligt. Det *kan* vara möjligt endast under den förutsättningen, att prisnivån i Amerika på varor i förhållande till dollarn är densamma som prisnivån i Sverige för varor i förhållande till den svenska kronan. Ty när vi samtidigt hålla dollarpariteten, förhåller sig detta precis som vattnet i ett kommunicerande kärl. Om således förhållandena skulle vara sådana, att den amerikanska prisnivån genom åtgöranden i Förenta staterna skulle tillåtas att höjas eller sänkas i förhållande till det amerikanska myntet, dollarn, så kommer detta att inverka genom växelkurser på vår svenska krona. Och därvidlag kunna ju fullständigt ovidkommande orsaker även tillkomma, som t. ex. spekulationer från andra länder i amerikanska dollar, t. ex. markspekulationer av tyskar, som placera mark i dollar, eller fransmän, som placera franc i dollar.

Nu talar bankoutskottet om att det är av den största vikt, att statsmakternas vilja att upprätthålla guldpariteten erhåller ett otvetydigt uttryck. Jag är fullkomligt med om att detta är ett riktigt uttalande. Bankoutskottet säger vidare, att mest påtagligt bleve detta uttryck vid en omedelbar återgång till en fullständig guldmyntfot. Bankoutskottet har emellertid inte föreslagit detta. Bankoutskottet har inte föreslagit återgång till en guldmyntfot, utan det har intagit en annan ståndpunkt, som är alldeles ny för oss i alla våra debatter och ifrån det föregående årets diskussioner. Det har nämligen föreslagit en, låt mig säga, halv guldmyntfot eller en åtminstone haltande guldmyntfot. Bankoutskottet läser icke fast den svenska kronan vid guldet. Bankoutskottets förslag är en ensidig spärr, en spärr åt den ena sidan men icke åt den andra. Bankoutskottet säger med andra ord, att kronan skall ha guldvärde eller däröver, men den får icke ha värde under guld. Alltså, om dollarn överspekuleras på sätt, jag nyss sade, d. v. s. om dollarn stiger, då tvingas även kronan att gå upp. Och om kronan gått upp, ha vi rakt ingen säkerhet för att den kommer tillbaka till den ursprungliga nivån. Vi kunna sålunda, om jag så får säga, föras upp utan att ha den minsta trygghet för att riksbanken låter oss komma ned igen. I en uppsats, som var införd i tidningarna i går, erinras det om att en del svenska exportörer av stora artiklar efter detta system sannolikt icke längre kunna sälja sina varor i svenska kronor. Det har varit en stor fördel för svenska exportörer särskilt av sådana stora artiklar som trävaror och pappersmassa, att de kunnat sälja sina varor i kronor i stället för exempelvis i franc. Hade de gjort det sistnämnda, som naturligtvis köparna gärna ön-

*I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.*

(Forts.)

*I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.*
(Forts.)

skade, hade de utsatt sig för risken, att t. ex. francen kanske undergått en hastig depreciering och att de icke fått, vad de beräknat, utan gjort förlust. Därför ha de sålt i svenska kronor. Varför skulle då samme utländske köpare icke alltjämt vilja köpa och betala i svenska kronor? Jo, därför att han säger, att om kronan blir övervärderad, då får han, när han en gång skall betala sin räkning, betala den i kronor som äro dyrare, än vad de voro, när han gjorde upp sitt kontrakt. Och denna betalning kan komma att ske icke bara några månader utan ett halvår och trekvarts år efteråt. Spekulationsmomentet är för honom borta. Att det kan gå den andra vägen, att det blir billigare, det har bankoutskottet sört för att det inte kan bli, men dyrare kan det bli för honom.

Det kan med detta system inträffa en annan omständighet, som jag icke kan underlåta att fästa kammarens uppmärksamhet på. Statsrådet Beskow har nyss talat om spekulation ifrån vissa länder i andra länders mynt. Man har gjort placeringar i utlandet. Så skedde ju till exempel i mycket stor omfattning, när man i Tyskland stod inför risken, att den tyska marken skulle falla. Då skyndade sig mängden att placera sina mark i amerikanska dollar, förmenande att den amerikanska dollarn icke skulle komma att variera så mycket. Den kunde visserligen variera något, men de tänkte, att de under alla förhållanden skulle få igen sina pengar, om de placerade dem i dollar. På samma sätt har det gått nu senare, när det franska francfallet inträffade. Det kallades för flykten från francen. Man placerade franc i amerikanska dollar, och därigenom sökte man trygga sig mot värdeförluster. Om vi nu följa den anvisade vägen, vem svarar för att inte samma flykt undan ett sådant mynt, i fråga om vilket man väntar en stark depreciering kan komma att äga rum till vårt land och till vår svenska krona? Lockelsen härtill bör efter min mening vara ganska stor. Det ligger en formlig invit till denna flykt i bankoutskottets betänkande. Om till exempel en fransman eller vilket lands undersåte som helst, som väntar, att hans eget mynt skall gå ned, vill trygga sig däremot, så kan han placera sina pengar i svenska kronor, och med det förslag, som bankoutskottet avgivit, vet han, att han icke kommer att få tillbaka mindre, än om han placerade sina pengar i dollar, men han har utsikt att få mera. Detta beror på att bankoutskottet strukit bort den undre guldpunkten. Genom dylika placeringar i stor skala blir det uppenbart, att den svenska kronan blir övervärderad.

Men om nu den svenska kronan av denna eller andra anledningar blir övervärderad, vad borde vi då göra? Jo, då borde vi införa guld. Om nämligen vårt myntvärde, d. v. s. kronan, går över sitt guldvärde, med andra ord om guldets blir billigare, då kommer det hit. Men om vår krona blir överspekulerad, då bör också guldets få komma hit för att bringa ned kronan igen ifrån denna övervärdering. Då behöva vi alltså importera guld, men enligt bankoutskottet få vi då icke importera guld. Det är förbud mot att importera guld. Om jag nu uppfattade herr statsrådet rätt, sade herr statsrådet, att han utgick ifrån, att i ett dylikt fall skulle regeringen handhava denna angelägenhet på ett förståndigt sätt. Det betyder, att man då skulle upphäva guldimportförbudet. Göra vi detta, upphäva vi guldimportförbudet, då bringa vi naturligen så småningom ned kronan till dess guldvärde och ställa den i paritet med dollarn. Men nu är det just denna fruktan för guldflo den, som behärskar bankofullmäktige och bankoutskottet. De äro rädda för den, och det är därför, de vilja ha guldimportförbud. Alltså skulle det, som de vilja förebygga, nämligen att det under en sådan situation blir guldimport, komma att inträffa, om man följer statsrådets mening, just vid det tillfälle, när bankoutskottet och bankofullmäktige skulle vilja förhindra det. I detta ögonblick behöva vi intet importförbud, ty nu kommer intet guld hit i alla fall. Guldets är nu för dyrt för att söka sig väg till Sverige. Nu behöva vi inte importförbud, men, säga

bankofullmäktige och bankoutskottet, om kronan öfvervärderas, då kommer guld hit och det böra vi då hindra. Då säger herr statsrådet: ja, då upphäva vi guldimportförbudet. Alltså, vi skola ha guldimportförbud nu, när det icke behövs, men när det efter bankoutskottets och bankofullmäktiges mening behövs, då skola vi icke ha det. Jag har verkligen ganska svårt att kunna komma ifrån den uppfattningen, att det då väl vore riktigare och bättre att på en gång taga steget fullt ut och införa guldmyntfot utan några krusiduller. Bankoutskottet talar ju om att det icke vågar införa en ren guldmyntfot. Utskottet fruktar för risken av guld tillströmning. Om Förenta staterna inför guldimportförbud, därför att det har så mycket guld, att det inte kan taga emot mera, då det icke vill utsätta sig för risken härför, ja, då kommer guld det att kasta sig över vårt land.

Herr talman, jag ber om ursäkt, att jag kanske håller på något för länge, men jag skall icke fortsätta mycket längre. Nu synes det mig, att det som orsakat allt detta är den kungl. propositionen, och det som har orsakat den kungl. propositionen har varit riksbankens dubbla dollarnoteringar. Om dem kan man ju ha vilken mening som helst. Enligt min uppfattning var det oklokt att låta något sådant bestå. Det har väl skett, därför att bankofullmäktige ha velat hålla sig strikt vid dollarkursen. Bankofullmäktige ha med en skyggklapp på var sida hela tiden bitit sig fast vid dollarkursen och sagt, att vi skola hålla dollarparitet. De ha låtit det gå till de s. k. guldpunkterna, som vi alla veta ligga 3 eller 4 öre ovanför eller nedanför den normala dollarkursen 3,73. En normal dollarkurs ligger alltså mellan 3,69 och 3,77. Men bankofullmäktige ha icke vågat följa med, om det gått något utöver dessa gränser. Efter min uppfattning är detta ett fel. Det skulle riksbanksfullmäktige ha gjort. De ha full rättighet att göra det, ingen människa kan neka dem det. Jag skulle vilja säga, att om det nuvarande förhållandet skulle bestå, skulle bankofullmäktige helt enkelt ta och flytta ut de där båda gränserna, så att i stället för att låta gränsen ligga en procent över eller under dollarvärdet skulle bankofullmäktige låta den ligga 2 procent över eller under. Det betyder icke så mycket, och bankofullmäktige skulle då icke behöva utsätta sig för att få vidtaga så kraftiga åtgärder, som de annars måste göra beträffande diskontot, om de skola hålla sig mellan de snäva guldpunkterna.

Ja, herr talman, nu kommer jag till sist till den frågan: Vad skall man nu göra, då man vill försöka handla klokt i den föreliggande situationen? Här ha vi ett uttalande av bankofullmäktige, som de icke vidhålla. Vi ha ett uttalande av Kungl. Maj:t, som Kungl. Maj:t icke vidhåller. Vi ha ett uttalande av bankoutskottet, som man uppriktigt sagt icke vet, varför det kommit till. Det är möjligt, att det ligger någonting, om jag så får säga, under bankoutskottets betänkande, som icke har kommit till uttryck och som kanske är primus motor i hela den föregående saken. Då frågar man sig: skall man då handla såsom nu föreslagits? Jag för min del har efter studium av detta problem kommit till den uppfattningen, att man icke skall handla *nu*. Ha vi kunnat ha de bestående förhållandena under flera år, kunna vi sannerligen ha dem åtminstone de två månader, som Kungl. Maj:t begärt att de skola få bestå. Vi veta, hur det har varit. Vi veta, att det har varit förenat med vissa olägenheter, och att naturligtvis en och annan önskat, att det hade varit något bättre. Vi veta ändå, vad vi haft, men vi veta sannerligen inte, vad vi få. Jag för min del kan icke, blott på det utförliga anförande, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet här hållit, där han motiverat sin anslutning till bankoutskottet, våga mig på att — utan att ha fått taga del av det, fått läsa det samt kritisera och studera det — följa den anvisning, som han givit. Kungl. Maj:t har begärt att inför riksbanksfullmäktiges starkt vägande motiv få verkställa en utredning, som beräknats taga ett par månader, och jag vill följa Kungl. Maj:t i detta fall.

*I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.*

(Forts.)

*I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.
(Forts.)*

Riskera vi då någonting, om vi besluta ett sådant uppskov på två månader? Nej, herr talman, det göra vi sannerligen icke, mycket mindre i varje fall, än vad vi kunna riskera, om vi i en hastig vändning brådstörtat gå med på det, som bankoutskottet föreslår. Man har talat om att det följer en känsla av osäkerhet med dessa upprepade valutadebatter. Ja, sådana ha vi haft så många, att nog kunna vi kosta på oss ännu en, om så skall vara, efter två månader. Det tror jag icke skulle komma att öka osäkerheten ett enda grand.

Och beträffande bankoutskottets utlåtande säges det, att, om vi icke följa det, skulle detta ute i främmande länder medföra osäkerhet och ovisshet från deras sida gentemot oss, emedan det skulle innebära, att vi icke följde samma princip, som vi förut följt. Jag vill bestämt förklara, att jag är alldeles givet villig stå fast vid samma synpunkt som förut: vi skola ha guldpariteten i ögonsikte, och vi skola icke släppa den ifrån oss. Men jag vill icke kasta ut oss i ett system, som icke är varken det nuvarande eller någon guldmyntfot utan någonting annat, som kommit upp i bankoutskottet och som sedermera både riksbanksfullmäktige och Kungl. Maj:t böjt sig för.

Herr talman! Det kan ju se underligt ut att efter vad som förevarit yrka bifall till den kungliga propositionen, men jag tillåter mig ändå framställa ett sådant yrkande.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Det är icke utan, att den som är fullständigt obevandrad på detta område teoretiskt sett känner sig ganska enkel inför den här frågan. Men när man ser, att även fackmännen icke tyckas eniga i dylika frågor, får väl också lekmannen försöka använda det förstånd, han har, för att söka bilda sig en uppfattning i saken.

Om jag kunde läsa ut den innersta kärnan av herr Lindmans anförande, så var det den, att han tyckte, att det är bra som det är. Såvitt jag kan erinra mig var den ärade talaren för två år sedan emot guldmyntfot, och i fjol ville han hava den genast, vilket han framförde i ett mycket starkt och bestämt uttalande. Han yttrade sig då i slutet av sitt anförande enligt protokollet: »Jag tror visserligen icke, att det kommer att medföra omedelbara olägenheter, om nämligen bankofullmäktige vilja göra och komma att göra det, som uttalades av en av dem alldeles nyss, nämligen att bemöda sig om att hålla sig vid guldpariteten och söka komma med förslag om sedelinlösning, så fort det låter sig göra. Men min tro är, det vill jag understryka, att om man icke gör det nu, kan det hända, att man försuttit ett tillfälle, som är gynnsammare än något annat, som kan komma att föreligga.» Hela hans anförande i fjol var genomandat av den tanken: vi skola införa guldmyntfot och det omedelbart eller så fort som möjligt. Jag kan omöjligen få någon annan tankegång fram i hans anförande i dag än rädsla för guldmyntfoten. Det var icke direkt utsagt, men det är den känslan jag fick.

Och när jag läser detta aktstycke, som delats ut här på herrarnas bord från trävaruexportföreningen, så finner jag, att deras anförande till övervägande del utgör en polemik emot guldmyntfoten, och sedan kommer man till sist fram till utskottets förslag, men det framgår, att man egentligen är rädd för guldmyntfoten. Detta är ganska underligt: här har man nu på vissa håll med en sådan ren ostentativitet vänt sig mot bankofullmäktige och velat hava guldmyntfot genomförd för att få säkerhet för valutan och veta vad man har att hålla sig till, men när man står inför möjligheten att få guldmyntfot snart genomförd, som finansministern ställt i utsikt, ja, då blir man rädd för sin egen förut uttalade mening. Jag kan icke läsa ut något annat av trävaruexportörernas yttrande, än att vad de egentligen vilja är, att vi skola kuckla litet med vår valuta. Om det blir guldmyntfot, är man rädd för det. Blir det litet inflation kan det vara bra, pundet följer med och francen följer med, och det blir mera betalt för trä-

varorna. Ja, det är möjligt, att jag läser fel, men så har jag fattat deras utlåtande.

Nu skall jag säga något om bankoutsrottets yttrande. Bankoutsrottet har klandrats för att man icke gått med på Kungl. Maj:ts förslag och skjutit upp avgörandet till längre fram under riksdagen, i maj. Finansministern säger för sin del, att han har trott, att det bara skulle bli en expeditionssak vid detta tillfälle. Ja, det kan man naturligtvis säga, men har man den uppfattningen att detta skulle bli en expeditionssak, då vill jag ändock hemställa till herr finansministern — han är visserligen icke nu här närvarande — om man bör skriva på det sätt han gjort. Man kan väl icke läsa hans proposition på annat sätt, än att han menat, att om ingenting särskilt kommer emellan, om icke den utredning han satt i gång visar att särskilda faror hota, kommer han att föreslå guldmyntfot — man kan icke läsa propositionen på annat sätt — så har tidningspressen läst den, så ha riksdagens ledamöter läst den, allmänheten läst den — och då kan det väl icke vara en expeditionssak av riksdagen, när ett sådant uttalande göres, att behandla propositionen. Nå, säger man: varför kan det icke vara en expeditionssak under sådana omständigheter? Jo, därför att om vårt lands och de främmande ländernas finansmän leva sig in i den föreställningen under 2 å 3 månaders tid, att den första juli få vi guldmyntfot genomförd i vårt land, så kan man icke gärna säga sig, att riksdagen icke är bunden av den uppfattningen, när den skall gå till ny behandling av frågan i maj månad. Jag vågar bestämt påstå, att om vi komme fram till maj och riksdagen vid detta tillfälle utan någon kritik nu godtagit finansministerns uttalande, så hade det blivit nästan omöjligt för riksdagen att gå någon annan väg än den finansministern komme att föreslå, för den händelse han icke kommit med så starka argument emot, att han icke själv vågade föreslå guldmyntfot. Nu har han själv i dag i sitt anförande ytterligare understrukt, att han är mer än någonsin säker på, att ett omedelbart införande av guldmyntfoten är den lämpliga vägen.

Ser man saken så, och detta har bankoutsrottet gjort, då har bankoutsrottet sagt sig: äro vi beredda att utan vidare taga guldmyntfoten den 1 juli? Kunna vi sköta denna fråga som en expeditionssak? Men om det finnes farhågor hos bankofullmäktige, farhågor, som måste hava en viss grund, även om de icke övertyga alla, men om de ändock finnas, så måste man säga, att dessa farhågor måste tillmätas betydelse. När det finnes farhågor inom riksdagen mot att taga guldmyntfoten utan vidare i sin helhet, då måste man säga ifrån, att den saken skall avgöras nu och icke i maj. Det har varit det som gjort, att bankoutsrottet för sin del har ansett, att man nu måste taga ståndpunkt till saken. Det är möjligt, att man felbedömt ställningen, det är möjligt, att man kan läsa finansministerns yttrande på annat sätt än vad man gjort, än vad bankoutsrottets ledamöter och allmänheten göra, men nog tror jag, att man får sätta på sig dubbla glasögon, om man skall läsa det på ett annat sätt än som jag tillåtit mig uttrycka.

Det är riktigt som herr Lindman sagt att man inkallat experter i bankoutsrottet. Jag vill icke ingå på vilka det varit, men utskottet har i alla fall samrätt med såväl bankofullmäktiges förste deputerade som med representanter för näringslivet, för enskilda banker och med nationalekonomer, och dessa hava enstämmigt framhållit, att man måste komma ifrån de dubbla dollarkurserna. Dessamma äro, säger man, till skada för vårt lands ekonomiska anseende och för vårt näringsliv. Den innebär en svaghet och är ägnad att hos utländska finansmän väcka misstroende mot vårt penningväsen. Huru det än ordnas med denna fråga, så måste det ses till, att den dubbla dollarkursen försvinner. På den punkten har man varit ense. Nu säger också trävaruexportföreningen, att de dubbla dollarkurserna vill man icke vara med om, och tycker, att det är oriktigt att hava

*I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.*
(Forts.)

*I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.
(Forts.)*

dem. Då gör jag den frågan: huru vill man få bort den dubbla dollarkursen? Det kan ske på två sätt. Det kan ske så, att riksbanken höjer sin kurs på dollar till den högsta noteringen i fria marknaden, som hittills varit 3.85 eller 3.86. Är det detta man vill? Nej, man vill naturligtvis hava det så, att vi skola hålla guldparitet, d. v. s. riksbanken skall sälja dollarn till det värde, som gulddollarn har, och till vem som vill köpa utan någon ransonering. Det är dit man i det fallet vill komma. Då har bankoutskottet sagt, att om den uppfattningen är riktig, och vi hava trott, att den är riktig, då är det bäst, att man ordnar det på sådant sätt, att riksbanken automatiskt kommer att följa dollarn till övre guldpunkten. Vi hava trott detta vara den riktiga vägen. Med det förslag, som utskottet kommit till, har man således klippt av, att den svenska kronan skulle kunna sänkas i värde under dollarpariteten. Men nu säger man: det kan riksbanken lika bra sköta genom en annan ordning. Genom en skärpning av det uttalande, som riksdagen gjorde i fjol, har icke något misstroende mot riksbanksledningen visats. Jag tror säkert, att riksbanksledningen skulle ha hållit guldpariteten, därest sådant varit möjligt, om riksdagen sagt i från, att riksbankens alla resurser skulle användas för att driva en sådan penningpolitik. Men jag har den bestämda uppfattningen, att riksbanken får lättare att hålla guldpariteten med detta förslag än med ett sådant uttalande. De åtgärder riksbanken kan få lov att vidtaga, äro föranledda av ekonomiska lagar, som vi icke bestämma genom gemensamma voteringar eller omröstningar i kamrarna. Det kan vara möjligt, att riksbanken kan behöva vidtaga vissa åtgärder, som icke äro för allmänheten så angenäma, men då är det väl lättare för riksbanken att göra det, om riksbanken har fått bestämda ofrånkomliga direktiv, än om det i viss mån skulle ligga i riksbankens eget skön att jämka.

Vill man gå denna väg, vill man komma fram till guldmyntfotens återinförande så snart som möjligt, då har man, åtminstone synes det så för mig, på detta sätt fått ett starkare stöd mot inflationssträvanden, som åsyfta att sänka den svenska kronans värde. Utan att på något vis ha misstroende mot riksbanksledningen, har man undersökt, vad som varit riksbanksledningens viktigaste invändningar emot att omedelbart återgå till guldmyntfot, och då har det varit dels rädslan för guldutflöde och dels rädslan för alltför stort guldinflöde. Jag är icke mäktig att kunna bedöma i vad mån den rädslan är berättigad, men det har ändock av både nationalekonomer och andra icke kunnat helt fränkännas, att en sådan fara föreligger. Det har icke kunnat påstås, att den farhåga, som riksbanksfullmäktige hysa, är fullkomligt oberättigad. Ifrån riksbanksledningen har emellertid sagts, att faran för guldutflöde tror man sig kunna bemästra, den faran är icke överhängande; men det kunde inträffa förhållanden i Amerika, när nu Amerika fått ett så stort guldförråd, som medförde, att vi finge synnerligen stora svårigheter att bemästra ett överdrivet guldinflöde. I vad mån detta kan vara riktigt undandrar sig mitt bedömande liksom de flestas. Det är dock ett faktum att farhågan finnes bland fullmäktige, och då dessa fullmäktige skola sköta riksbanken, bör man se till, om man icke kan finna något medel häremot. Bankoutskottet har då trott att man skulle få ett sådant genom att tillgripa importförbud på guld.

Nu säger man, att ett importförbud på guld skulle kunna medföra en stegring av den svenska kronans värde, och det går till och med rykten om att riksbanken skulle hava för avsikt att därmed driva deflationspolitik. Men nog tycker jag som lekman, att detta är ett ganska underligt tal, när man samtidigt ser, huru det i den ena tidningsartikeln efter den andra talas om vårt importöverskott, huru det påvisas, att vi få ytterligt svårt att anskaffa valutor för täckning av vår handelsbalans. Nog tycker man, att det är underligt, att man samtidigt är rädd att kasta om så hastigt och komma på en annan linje. Jag kan omöjligt förstå, att den faran föreligger.

Man säger vidare, att riksbanken skulle kunna komma att stödja en politik, som åsyftade att dollarkursen skulle komma att hållas under den undre guld-punkten. Det är emellertid min bestämda förvissning, att den penningpolitiken icke komme att bli långvarig. Jag har den uppfattningen, att det i verkligheten icke finnes någon grund för farhåga i det avseendet, även om den teoretiskt skulle kunna tänkas förefinnas.

Jag vill nu icke yttra mig om professor Cassel och hans skrifter i denna fråga, därom kan man hava delade meningar, man kan till och med fråga sig, om det för den sak han vill befordra är så lyckligt, att han skriver i valutafrågan. I dag har han åter skrivit en artikel, och i den artikeln har han påpekat, att det importöverskott vi hava icke är det enda man har att taga hänsyn till, utan att man även kan tänka sig, att det kan bli en spekulation inom landet, en spekulation i en förbättring av den svenska kronans värde, sålunda att kronan skulle få ett högre värde. Ja, den spekulatören tror jag sannerligen icke kommer att bli av någon vidare omfattning. Kan man icke få fram starkare skäl för den fara, som skulle finnas vid bifall till utskottets förslag, tror jag riksdagen utan vidare betänkligheter kan följa utskottets hemställan.

När nu utskottet gjort denna hemställan, har utskottet velat finna en lösning, genom vilken vi skulle få bort den itererade diskussionen om guldmynntfoten 2 å 3 gånger under riksdagen varje år, och särskilt åtminstone för i år. Det kan icke vara nyttigt för vårt lands ekonomiska liv, det kan icke vara nyttigt med hänsyn till främmande länders finansmän, som hava sina ögon på Sverige och iakttaga dessa upprepade debatter. Här uppträda nationalekonomer och fackmän och säga: vi skola hava guldialösen ögonblickligen, och så komma andra och säga sig hava en rakt motsatt mening. Då förstår man, att dessa irriterade debatter, som vi hava upprepade gånger, icke kunna vara till annat än skada, och om det är så, att bankofullmäktige anse sig kunna gå in på den linje, som här föreslås, så torde vi kunna hava så stort förtroende för riksbanksledningen, att vi kunna med förtroende lägga i deras hand den fullmakt, som de få, att begränsa eller kontrollera importen av guld till vårt land. Några ödesdigra verkningar torde den icke komma att medföra.

Herr talman! Jag kan icke finna, att det skulle vara lyckligt, om kamrarna bifölle Kungl. Maj:ts förslag. Nej, det skulle medföra ett orostillstånd under 1½, kanske 2 månaders tid, det komme att bli en irriterad stämning i vår af-färsvärld, man skulle fråga sig: hur skall det bli i slutet av maj, skall det bli guldmyntfot då, eller skall det bli bankofullmäktiges förslag som framfördes i mars, eller vilket förslag kommer att bli riksdagens slutliga i maj? Ja, därom kommer naturligtvis att stå diskussion, och därav kommer att följa en irriterad stämning, som sannerligen icke kommer att bli till fördel för vårt ekonomiska liv. Av allt som anförts har ingenting kunnat övertyga mig om annat, än att utskottets förslag är riktigt, och att detta förslag kan godtagas av riksdagen, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till bankoutskottets hemställan.

Herr Nylander: Herr talman! Jag tror nog, att den föregående ärade tälaren har läst trävaruexportföreningens uttalande något felaktigt, ty någon avsikt att få fram något »kuckel» med valutan — som han uttryckte sig — med denna skrivelse förelåg säkert icke. Den var nog föranledd av mera praktiska skäl och icke av några sådana beräkningar.

Jag för min del hade, när denna fråga förra gången behandlades, tillfälle framhålla, att ehuru jag hade min dagliga verksamhet på exportens område, kunde jag icke sälla mig till dem, som strävade för att få en, om också begränsad, inflation till stånd. Ty jag framhöll då såsom min övertygelse, att en sådan kanske för tillfället kunde göra oss något bättre, men att den samtidigt

I fråga om skyldighet för riksbanken att inlösa sina sedlar.
(Forts.)

I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.
(Forts.)

gjorde det för morgondagen sjufalt sämre. Jag står fortfarande kvar på denna ståndpunkt men har däremot svårt att kunna gå med på utskottets här föreliggande förslag. Och det, som i detta gör mig betänksam och särskilt betänksam, är guldimportförbudet. Jag kan icke se något annat än att just detta medföra och måste medföra vissa risker för vår exporthandel och vår exportindustri. Såvitt jag fattade herr statsrådet och chefen för finansdepartementet rätt, så förbisåg han ej heller dessa förhållanden utan uttalade som sin åsikt, att det nog varit bättre, om man kunnat gå direkt på den rena guldlösningen utan denna bestämelse. Herr Lindman har redan i förbigående påpekat, att våra exportköpmän mer och mer sträva efter att söka sälja sina varor i svensk valuta, en sak, som är alldeles självklar på grund av de snabba, omfattande fluktuationer, som ägt rum valutorna emellan. Genom att nu icke bankoutskottet sätter någon maximigräns för kronan, fruktar jag, att resultatet kan bli det, att de utländska köparna komma att vilja draga sig för att betala i svensk valuta. Jag kan icke finna annat än att detta lätt kan medföra betydande nackdelar för oss. Och med den utveckling, som vår handelsbalans tagit, tycker jag sannerligen, det vore riksdagens skyldighet att på alla sätt understödja vår exporthandel, som har tillräckligt stora svårigheter att kämpa med ändå.

Generellt sett ligger väl också i detta en viss risk för ny deflation, låt vara att den icke kan vara så omfattande. Jag kan icke, i motsats till herr Eriksson i Grängesberg, annat än finna, att det föreligger ett visst riskmoment även ur denna synpunkt.

När jag nyss berörde frågan om vår handelsbalans, vill jag endast erinra om att den fortfarande tyvärr ställer sig synnerligen ogynnsam, och att våra valutareserver sannerligen icke äro outtömliga. Skulle dessa ytterligare minskas, stå vi inför möjligheten av ett ökat diskonto, vilket säkerligen skulle bli ett svårt slag för våra näringar i allmänhet. Jag kan därför lika litet nu som förut underlåta att påpeka önskvärdheten av att en dylik utväg måtte undvikas och att, om handelsbalansen fortfarande kommer att utvecklas i ogynnsam riktning, andra åtgärder än denna måtte vidtagas för att lätta trycket.

Jag kan endast principiellt för min del, liksom väl alla, ej annat än på det livligaste önska en fullständig återgång till guldmyntfot. Men jag måste liksom bankofullmäktige i deras första skrivelse till Kungl. Maj:t säga, att med nu rådande allmänna osäkerhetstillstånd i världen är det bättre att i denna fråga iakttaga försiktighet än motsatsen. I sin sista skrivelse till bankoutskottet av den 21 mars innevarande år säga visserligen fullmäktige, att den nu ifrågasatta utvägen är »att föredraga framför ett uppskov med avgörandet till inemot den nu samlade riksdagens slut, helst därigenom, såsom utskottet framhåller, en avspänning kunde vinnas i den oro, som uppstått till följd av de upprepade valutadebatterna». Denna sista synpunkt framfördes ju också med särskild skärpa av den föregående ärade talaren, men jag vill gentemot honom och även gentemot vad bankofullmäktige framhållit erinra om vilken oro den nu här föreslagna lösningen väckt inom de stora svenska stapelindustrier, som ha sin huvudsakliga och för Sveriges ekonomiska liv så viktiga avsättning i utlandet. Den oron bör man sannerligen taga hänsyn till och därför ställa sig på den försiktiga ståndpunkt, som bankofullmäktige förut gjort.

Det har förut, ehuru icke i dag, under dessa debatter här i riksdagen framhållits risken av att om Sverige återginge till guldmyntfot men sedermera ej förmådde behålla densamma, detta skulle få menliga konsekvenser. Ja, det är ju ett gammalt argument. Men jag är för min del fortfarande övertygad om att skulle något sådant inträffa, så vore det att beklaga. Och att en sådan risk icke är *alldeles* utesluten, torde man även kunna utläsa ur bankoutskottets utlåtande, i det att bankoutskottet rörande lämpligheten av guldparitetens

upprätthållande infört en liten, som jag vill kalla det, säkerhetsventil, då utskottet skriver: »därest icke sådana omständigheter skulle inträffa, vilka skulle framtvinga ett frångående av pariteten, även om fullständig guldmyntfot vore införd». Här lyser förvisso osäkerheten i alla fall fram.

Jag vill föröfrigt säga: måtte det icke vara ett dåligt omen, att inlösningen skall sättas i gång den 1 april! Vi veta för övrigt alla, hur svårbedömlig denna fråga är. Till belysande härav vill jag berätta en liten historia från bankoutskottet för ett par år sedan, då jag hade tillfälle deltaga i dess förhandlingar. När vi då behandlade denna fråga, hade vi också inkallat ett par av våra mest framstående nationalekonomer samt flera av våra ledande finansmän och industriledare, vilka hade tillfälle att inför utskottet framföra sina åsikter. En av utskottets ärade ledamöter sade då till mig efteråt: »Ja, detta är verkligen en svår fråga, ty då jag hör på en, och han talat till slut, finner jag alltid, att han haft rätt. Men så kommer en annan, och då tycker jag också, att han har rätt.» Ja, frågan är av den art och den invecklade natur, att det råder en allmän osäkerhet i den. Och meningarna ibland dem, som skola företräda sakkunskapen på den teoretiska nationalekonomiens område och inom den praktiska finansvärlden liksom även inom industri och handel, äro mycket delade. Detta gör mig ytterligare betänksam och har kommit mig att stanna vid samma förslag, som här är framställt av amiral Lindman, nämligen att trots allt gå med på Kungl. Maj:ts förslag. Såvitt jag förstår borde man därmed gå en gyllene medelväg, ty Kungl. Maj:t får ju vad Kungl. Maj:t först ville ha, och bankofullmäktige få en del av vad bankofullmäktige först ville ha. Och riksdagen, ja, riksdagen får ett tillfälle att under ännu ett par månader pröva denna sak. Under tiden kan ju den av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet igångsatta utredningen fortgå. Det från expertkommittén väntade utlåtandet rörande skadestandsfrågan, som kanske också har något samband med hela det internationella valutaläget, kommer väl under denna tid att framläggas, så att läget efteråt kan bli klarare att överblicka.

Jag tror icke, att en ny funderare från riksdagens sida i denna fråga skulle skada. Jag ber därför att i anslutning till vad jag anfört få instämma i det av herr Lindman framförda yrkandet.

Häruti instämde herr *Björkman*.

Herr Thorsson: Herr talman, mina damer och herrar! Den fråga, som vi nu debattera, har ju i sin natur den egenskapen att intressera alla samhällets medborgare, därför att ett beslut i ena eller andra riktningen intimt berör deras ekonomiska intressen.

Men, mina damer och herrar, ett beslut om guldmyntfotens införande just nu kan få vidsträckta verkningar icke endast inom detta lands gränser, utan det kan också ha sina verkningar utanför detta land, vilka återfalla på oss själva. Just därför att frågan har en så omfattande innebörd, är det väl förklarligt, att de, som skola vara våra vägvisare vid bedömandet av hithörande problem, peka i olika riktningar. Den ena nationalekonomen säger så, och den andra nationalekonomen säger så, och så kommer slutligen den praktiska erfarenheten och säger något alldeles motsatt.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet konstaterade i sitt anförande, att mellan bankofullmäktige och Kungl. Maj:t rådde ingen menings-skiljaktighet i själva sakfrågan, nämligen att vi vid den för oss mest lägliga tidpunkten skulle återgå till guldmyntfot. I detta herr statsrådets yttrande kan jag fullt och helt instämma. Både när jag tillhörde regeringen och hade att inför majestätet förorda de förslag i denna fråga, som skulle föreläggas riksdagen, och sedermera har jag alltid i mina åtgöranden letts av den strävan, att vi

I fråga om skyldighet för riksbanken att inlösa sina sedlar.

(Forts.)

*I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.*

(Forts.)

skulle ordna vår finanspolitik så, att vi, när tidpunkten var inne, skulle kunna taga detta steg. Men då har jag hävdad den uppfattningen, att man skulle taga det steget *fullt och helt*.

Herr statsrådet har i propositionens motivering givit sin önskan angående tidpunkten för guldmyntfotens införande en formulering, som givit ett fullständigt annat utslag, än han drömde om, när han rekommenderade Kungl. Maj:t att skicka detta till riksdagen. Ty hans formulering innebär ju egentligen ett oeftergivligt proklamerande, att den *1 juli 1924 skall guldmyntfot införas här i landet fullt och helt*. Att målsmännen för näringsverksamheten, nämligen herrar Lindman och Nylander, föredraga att den 1 juli 1924 acceptera Kungl. Maj:ts förslag framför bankoutskottets är mycket intressant att veta. Vi skola nämligen icke låta dupera oss att tro, att utskottets förslag, som här föreligger, innebär införandet av guldmyntfot i detta ords egentliga mening. Det innebär ett stycke på vägen mot guldmyntfot, men det är icke guldmyntfot, kom ihåg det! Innebure det detta, skulle icke mitt namn ha stått under bankofullmäktiges tillstyrkan till bankoutskottet, ty jag anser icke, att vi för närvarande äga förmåga att taga och försvara det steget, som herr Lindman vill taga den 1 juli 1924.

Bankofullmäktige hava i sin skrivelse till Kungl. Maj:t, på vilken Kungl. Maj:t byggt sin proposition, framhållit, att det innevarande år är svårare att återgå till guldmyntfot helt och fullt än det var 1923. Och det grundar sig därpå, att just de länder, vilka bankofullmäktige räknade på att få såsom sällskap, när det gällde att taga steget fullt ut till guldmyntfot, hava kommit i en sådan situation, att de samtliga nu äro längre borta från guldpariteten än vårt land. Från dessa utgångspunkter hava bankofullmäktige för sin del följt precis samma politik, som de följde i fjol, och föreslagit Kungl. Maj:t att hos riksdagen begära ett förnyat uppskov.

Nu har, såsom jag förut antytt — och detta är också återgivet på sidan 5 i bankoutskottets betänkande — statsrådet anført, att enligt hans uppfattning förefinnes icke någon verklig svårighet för riksbanken att inom rimlig tid återföra den svenska kronan till full guldparitet. Och därom är jag fullkomligt ense med honom. Men ur denna möjlighet — att inom rimlig tid få upp den svenska kronan i guldparitet — drar han den konsekvensen, att sålunda kunna vi vara färdiga att senast den 1 juli i år återgå till guldmyntfot. Och han uttalar t. o. m. i sin motivering, att han just varit betänkt på att förorda, att vi *omedelbart*, sålunda redan den 1 april, skulle övergå till guldmyntfot.

Nu är det ju ledsamt, att herr statsrådet har skrivit på det viset, att han blivit missförstådd. Ty jag fick den uppfattningen av hans yttrande här, att han blivit missförstådd. Men han har icke blivit missförstådd av några klåpare på detta område, ty just den, som anses representera den högsta sakkunskapen på detta område här i landet, nämligen professor Cassel, har missförstått honom. Professor Cassel hade redan den 12 mars, d. v. s. samma dag propositionen framlades på kamrarnas bord, en artikel inne i Svenska Dagbladet, där han säger så här: »Äntligen ett bestämt och bindande besked i landets ekonomiska livsfråga! Äntligen ett nej till riksbankens ideliga förhållningspolitik, där något annat positivt mål aldrig kunde skönjas än att hålla hela frågan i ett svävande tillstånd, som friade landets riksbank från alla förpliktelser med hänsyn till landets valuta!» Han har ytterligare uttolkat statsrådets avsikt och låtit landet förstå, att äntligen ha bankofullmäktige fått en ordentlig underrättelse om hur landets finanspolitik skall länkas. Och så några rader längre ned säger han: »Det bör sålunda icke på något sätt vara svårt för riksdagen att ansluta sig till finansministerns program.» Och ytterligare något längre fram i samma artikel säger han: »Men det faktum, att läget nu verkligen är sådant, ännu ett och ett halvt år sedan kronan började komma i

paritet med dollarn, är i och för sig ett mycket dåligt betyg åt det sätt, varpå vår valutafråga under denna tid skötts.» Artikeln andas icke allenast en levande tro på guldets allena saliggörande verkan, den andas också en bestämd uppfattning om att hindret för vår valutas upprätthållande i en viss paritet finnes i riksbankshuset på andra sidan gatan och icke någon annanstädes. — I det här fallet måste jag i en liten passus hålla med herr Lindman, nämligen däri, att det icke är där inne på andra sidan av gatan, som de avgörande beslut fattas, vilka inverka på vår valuta. De fattas på så många andra ställen i riket, här i riksdagen, i de kommunala förvaltningarna, i den enskilda hushållningen. Där grundlagges det underlag, som bestämmer vår valutas värde både inåt och utåt. —

Och när våra nationalekonomer, enkannerligen herr Cassel, med sådan styrka vänt sig mot bankofullmäktige för försummad insats i fråga om att bevaka den svenska valutans värde, så gläder det åtminstone mig, att han nog är ganska ensam om den uppfattningen, så snart vi komma utanför Sveriges gränser. Ty i hela den övriga världen har man ändå den känslan, att vi här försökt vidtaga vissa åtgärder i syfte att stabilisera våra ekonomiska förhållanden och just skapa förutsättningar för en stabilisering av valutan. Det är uppenbart, att på detta svåra område måste ju bankofullmäktiges åtgärder i avsevärd grad påverka våra valutaförhållanden. Och det är lika uppenbart, att chefen inom bankofullmäktige är den person, som måste taga både initiativ och ansvar för vad som göres. Det finns ingen människa, som i sin gärning kan fritaga sig från att begå misstag. Men från det faktum och till ett sådant påstående, som ifrågasättes av professor Cassel, nämligen att såväl riksbankens chef som bankofullmäktiges ordförande hava gjort sig förtjänta av att utan vidare räckas silkessnöret för sin insats i landets penningförvaltning, är steget så långt, att jag hoppas, herr Cassel icke ens inom landet har många anhängare.

Jag har naturligtvis, herr talman, såsom lekman på området mycket svårt att bedöma det här invecklade problemet, men jag måste säga mig, att av de olika uppfattningar, som våra nationalekonomer ge uttryck åt, måste framgå, att ej herr Cassel har absolut rätt.

I fjol skrev professor Wicksell den 9 maj i Dagens Nyheter bl. a. några rader om professor Cassels myntpolitiska program. Det ansåg han dess värre vara »ett standar, som fladdrar för alla vindar. Än framhåller han, med rätta, att guldmyntfoten såsom sådan icke skänker någon trygghet, därest icke åtgärder vidtagas för att åt själva guldets förläna ett konstant värde; än yrkar han — såsom nu —» d. v. s. i fjol, »att vi utan vidare skola anamma guldmyntfoten utan att alls fråga efter vad det blir av guldvärdet. Än varnar han», — — — »mot alla försök till en deflation och nedsättning av prisnivån; än vill han — såsom nu — 'under inga förhållanden vara med om' åtgärder mot en sådan nedsättning» etc. Det är ju en provkarta på olika ståndpunkter, som t. o. m. kan tillåta en lekman att tvivla på att allt är Guds ord, som kommer ifrån Djursholm.

Professor Cassel har nu särskilt riktat anmärkning mot bankoutsrottet, därför att utskottet har framlagt det nu föreliggande förslaget — jag skall icke nu gå in på detta; jag kommer nämligen sedan till bankoutsrottets förslag och den del, som bankofullmäktige ha i detsamma.

Professor Cassel anför ju, att den ifrågasatta guldspärren skulle vara till stor nackdel för oss, därigenom att man i utlandet skulle betrakta detta steg såsom skadligt för deras intressen, men i samma artikel hävdar han med skärpa, att det egentligen är en omöjlig företeelse att vi överhuvud taget skulle kunna få en guldimport här i landet, som kunde genera oss. Under sådana omständigheter förstär jag icke, varför utlandet skulle känna sig upprört över att vi tillgripa en vetenskaplig omöjlighet, och varje på detta område något förfaren

*I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.*
(Forts.)

I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.

(Forts.)

man skulle icke fästa sig så mycket vid, om vi vidtaga en sådan åtgärd, som en av våra förnämsta vetenskapliga experter anser icke kunna komma i tillämpning.

Slutligen har herr professor Cassel vänt sig till statsrådet och chefen för finansdepartementet med ett särskilt betonande av vådorna av att riksdagen skulle följa bankoutsiktet. Och varför det? Jo, det förhåller sig så, att någon gång 1919 eller 1920 voro några ombud från europeiska stater samlade nere i Genua, och där var professor Cassel det svenska ombudet. Där diskuterade man möjligheterna att övergå till en internationell guldmyntfot. För att komma fram till denna internationella guldmyntfot, så rekommenderades det, att de länder, som omgivit sig med guldspärr, skulle upphäva denna för att därigenom få möjlighet att komma över till guldmyntfoten. Vid detta tillfälle voro Förenta staterna icke representerade, och man uttalade sig då för att hänvända sig till dessa för att få dem att biträda en sådan sakernas ordning. Huruvida denna hänvändelse till Amerikas förenta stater blivit gjord, därom känner jag intet, men såvitt jag har mig bekant har intet europeiskt land ännu förflyttat sig ett enda tuppfjät längre på väg mot guldmyntfoten än vi tagit, vi stå fortfarande i främsta linjen.

Nu ha vi förbud mot inlösning av sedlar och exportförbud. Nu föreligger det ett förslag att övergå till sedelinlösning, att vidare övergå till fri export men utfärda importförbud. Av detta läser då professor Cassel ut, att vi skulle stöta de övriga nationerna, och de skulle få anledning rikta anmärkning mot oss. Därav skulle man ju kunna dra den slutsatsen att det ingår i den Casselska finanspolitiska katekesens a och o, att det är *Sverige*, som under alla omständigheter skall göra experimentet *först* och det vill jag icke vara med om. Jag vill, att vi skola ta steget till hel och full guldmyntfot i samband med en del andra länder, som äro med oss i ekonomiskt hänseende någorlunda likställda; och jag grundar denna min uppfattning därpå, att en nation, även om den har sin enskilda och allmänna hushållning väl ordnad, men icke består av mer än 6 miljoner människor med begränsade tillgångar, enligt mitt sätt att se icke har möjlighet att upprätthålla ett beslut, som i och för sig kan innebära alltför många obekanta företeelser. Det är från denna utgångspunkt, som jag hela tiden och ännu denna dag måste med bestämdhet avråda från att gå den väg, som herr finansministern nu ytterligare understrukt, då han yttrade, att den undersökning, som han ifrågasatt, nu skall omläggas och bli så att säga en undersökning, på vad sätt man skall komma ifrån importförbudet av guld.

Det här problemet är, såsom jag tillåtit mig framhålla, icke av den beskaffenhet, att en enskild nation utan vidare kan säga, att det ordna vi utan hänsyn till alla andra; och det är från den utgångspunkten, som jag motsatt mig, att vi skola övergå till hel och full guldmyntfot, men kunnat vara med om att ta ett steg av den omfattning, att jag tror vi kunna försvara det.

När man talar så mycket om guldpariteten, så tager man ett alltför starkt intryck av det magiska ordet *guldparitet*. När samtliga länder ha guldmyntfot, då är det, som bankofullmäktige utvecklat i sin skrivelse till Kungl. Maj:t, så, att det ena landets guldmyntfot, så att säga, stöder sig på det andras, och därigenom åstadkommes en betydligt stabilare jämvikt mellan de olika ländernas affärsförhållanden och större möjlighet att uppehålla guldpariteten.

Nu är det ju faktiskt på det sättet, såsom framhölls av statsrådet och chefen för finansdepartementet, att för närvarande är det endast ett enda land i världen, som har full och hel guldmyntfot, nämligen Förenta staterna, och att detta land på grund av denna omständighet kommit att bli, så att säga, ensam mottagare utav hela världens guldproduktion. Ifrån augusti 1920 fram till december 1923 har Amerika mottagit 1,377 miljoner dollar i guld utöver den guldbehållning landet förut innehade. Det är ju så, vilket icke är obekant, att i Amerika äro

för närvarande icke bekymren så stora, hur man skall uppehålla dollarns värde, som hur man skall uppehålla guldets värde. Det lär ju vara på det sättet, att man befärad, att landets banker icke längre kunna mottaga den guldström, som inflyter till dem och göra guldets fruktbringande, utan man diskuterar den företeelsen, huruvida icke den amerikanska staten måste övertaga en del av guldets, magasinera detta guld och låta skattedragarna betala förräntningen av detsamma. Varför gör man då en sådan åtgärd? Jo, därför att man kan befärad, att om hela denna guld tillgång skulle läggas till grund för sedeleirkulationen i landet, så skulle detta innebära en inflation, vars verkningar man icke kunde behärska.

Jag har här en artikel av den 19 mars utav professor David Davidson, där han just behandlar detta problem och varur jag vill anföra vissa punkter. Han har just tagit upp problemet om Förenta staternas guldöverflöd och säger, att om en inflation i landet skall kunna förekommas, så är detta beroende på om de nu styrande i Förenta staterna ha möjlighet att bedriva den politik, som nu drives, intill det ögonblick vi ha en internationell guldmyntfot; men om icke detta är möjligt, då förutser han vissa svårigheter, och han föreslår bl. a., att man skulle kunna lösa problemet på det sättet, att man tänkte sig införandet av en internationell guldmyntfot efter vissa grunder; och då räknar han upp en del stater såsom Förenta staterna, Kanada, Japan, Holland, Schweiz, Sverige och England, och säger, att dessa stater skulle kunna komma överens om att inrätta en internationell guldmyntfot. Men då det icke är antagligt, att någon av dessa stater skulle vilja underkasta sig en deflationsperiod, ett prisfall, som måste tillgripas för att nämnda stater skulle få upp sina valutor i guldparitet, så tänker han sig, att man skulle kunna på särskilt sätt åstadkomma en guldmyntfot. Denna skulle han då vilja konstruera på det sättet, »att guldets värde fixeras i och för återställande i praktiken av guldpariteterna mellan de här nämnda ländernas valutor på grundvalen av dessa valutors nuvarande värden i förhållande till varor». Men, säger han, en guldmyntfot inrättad efter dessa principer komme att föra med sig den olägenheten, att vissa utav de i denna sammanslutning ingående länders valutor skulle komma att bli högre än guldpariteten och andras att ligga vid guldpariteten. Han utgår sålunda ifrån, att det enligt gammal vana blir landet England, som skulle vara den reglerande faktorn för inrättandet av denna internationella guldmyntfot, men han fastslår, att en sådan åtgärd som införandet av en guldmyntfot av detta slag måste anammas av alla dessa nämnda länder. Han godkänner sålunda *icke* principen om att Sverige *ensamt* utan vidare skulle kunna övergå till guldmyntfot.

Vid sådant förhållande och när det nu råder så ofantligt delade meningar inom just dessa våra äldre och mera erfarna vetenskapsmän, så är det ganska naturligt, att man inte kan komma och säga, att den *ene* har absolut rätt.

Nu har gjorts anmärkning på att bankofullmäktige i den nuvarande situationen ha givit sin anslutning åt bankokskottets förslag. Jag skall med några ord beröra, hur jag personligen har sett på detta för att därmed förklara min anslutning till det yrkande, som bankokskottet kommit till. När som bekant fullmäktige i denna fråga hade ingivit sin framställning till Kungl. Maj:t, kom det i Kungl. Maj:ts förslag fram, såsom jag tillät mig påpeka, en helt annan uppfattning än bankofullmäktiges om tidpunkten — om återinförande av guldmyntfoten var man som sagt icke skiljaktig utan endast i fråga om tidpunkten därför. Sedan har denna av Kungl. Maj:t hävdade uppfattning genom hela pressen i landet uttolkats på det sättet, att vi ovillkorligen den 1 juli d. å. skola övergå till guldmyntfot och att den undersökning, som skulle ske, egentligen bara borde avse att jämma vägen för att nå målet — inom parentes vill jag säga, att jag tror icke på möjligheten för Kungl. Maj:t att på så kort tid som en eller två månader låta undersöka de ekonomiska och andra betingelser, som kunna

*I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.*

(Forts.)

*I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.*
(Forts.)

ligga till grund för införandet av guldmyntfot. Här röra vi oss med förhållanden av större mått och som omfatta så stora problem, att överhuvud taget en månads undersökning skulle ge ett negativt resultat, det är min bestämda övertygelse. — Därför måste jag säga, att enligt mitt sätt att se gagnas landets ekonomiska intressen bäst utav att vi redan från den 1 april d. å. taga det steg vi ansåge oss försvarade med att taga, och det är utgångspunkten, varför jag för min del satt mitt namn under den promemoria, som bankofullmäktige skickat till bankoutskottet.

Nu är uppenbart, att varje sådan förändring kan innebära olägenheter, därför att samhällslivet är så komplicerat, att vare sig man gör en förändring i det ena eller andra hänseendet, så blir det vissa intressen, som komma att sitta emellan vid sådana förändringar. Jag kan därför mycket väl förstå oron hos våra exportörer, när de befara, att en avspärrning av guld skall försvåra möjligheterna för dem att avsätta sina varor.

Emellertid måste jag för min del säga, att av två onda ting väljer jag det minst onda; och ställes jag därför inför valet mellan att kunna begränsa tillflödet av guld i den nuvarande situationen å ena sidan och å andra sidan att inom en kort tid gå över till fullständig guldmyntfot, där jag ej skulle kunna ha något inflytande på denna sak, så tager jag det som bankoutskottet här föreslagit.

Det har framhållits, att guldmarknaden exempelvis i England är fri, och så länge det är fallet, så har det ingen betydelse, om Amerika på ett eller annat sätt skulle ändra sin ställning till guldmarknaden. Jag är inte lika säker på, att detta påstående är riktigt. Att England tar emot guld från det engelska imperiet, är naturligt, och jag skulle tro, att England också ersätter dessa till ett visst skäligt pris, i all synnerhet så länge England med sina förhållanden till Amerika utan vidare bara kan exportera det mottagna guldet. Men att Englands guldmarknad är så pass öppen, att det köper guld av vem som helst, som kommer och vill sälja, det tillåter jag mig betvivla, och framför allt betvivlar jag, att England betalar detta guld efter internationella prisvärden. Men om nu mot alla resonemang Amerika skulle bli tvunget att stoppa mottagandet av guld, så är uppenbart, att detta i viss mån kan få för oss ganska menliga verkningar, om vi ha fullständigt övergått till guldmyntfoten.

Det är ur dessa synpunkter, herr talman, som jag för min del medverkat till att bankofullmäktige intagit den ståndpunkt, som återgives i den senare till bankoutskottet avgivna promemorian.

Då jag anser, att ett bifall till herrar Lindmans och Nylanders yrkande egentligen skulle leda oss till ett beslut, som kunde medföra för landets ekonomiska förhållanden mera svårigheter och tråkigheter än de, som innebäras i bankoutskottets förslag, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till bankoutskottets förslag.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Winkler**: Herr förste vice talman! Den föreliggande frågan har under de två sista åren med korta mellanrum varit föremål för riksdagens prövning. För varje gång har Kungl. Maj:t, på bankofullmäktiges inrådan, föreslagit riksdagen att uppskjuta införandet av guldmyntfoten och i samband därmed våra sedlars inlösnings med guld. Jag tror också, att jag vid alla tillfällen har röstat för detta av bankofullmäktige förordade regeringsförslag. Nu anser jag emellertid, att den tid bör vara inne, då vi icke längre nöja oss med att man bakom ett skynke utmålar de faror, som skulle följa av guldmyntfotens införande. Vi måste dock någon gång fatta bestämd ståndpunkt till frågan, huru-

vida vi vilja upprätthålla vår kronas fulla värde i förhållande till guldet och till följd därav pariteten med den amerikanska dollarn. I synnerhet sedan riksbanken under senare tid förfarit på det sättet, att man hållit en bestämd dollarkurs av kr. 3:79 $\frac{1}{2}$ för de s. k. »legitima» affärerna, under det kursen på den öppna marknaden rört sig mellan kr. 3:83 och kr. 3:86, är det uppenbart, att förtroendet till den svenska kronans värde lidit ett betydligt avbräck. För min del betvivlar jag, att vi skulle kunna återföra detta förtroende genom att ånyo fatta samma beslut, som riksdagen gjorde i fjol, då man gick in på Kungl. Maj:ts och bankofullmäktiges förslag under den förutsättningen, att riksbanken skulle upprätthålla kronans värde vid guldpariteten, såvida inga sådana omständigheter skulle inträffa, som hade gjort ett avvikande från detta förfaringsätt nödvändigt, även om man haft guldmyntfoten införd.

Nu får jag säga, att jag blev litet överraskad av herr finansministerns yttrande, att han väntat sig, att bankoutskottet vid detta tillfälle endast skulle ha behandlat den kungl. propositionen såsom ett expeditiösa ärende. Detta ansågo vi oss efter moget övervägande icke böra eller kunna göra av den anledningen, att Kungl. Maj:ts åsikt i denna fråga nu i högre grad divergerade ifrån riksbanksledningens, än vad den gjort förut. Kungl. Maj:t har nämligen alldeles bestämt uttalat den meningen, att vi borde inom kort och senast den 1 juni detta år övergå till fullständig guldmyntfot, under det bankofullmäktige fortfarande önskat, att vi icke borde taga detta steg utan befria riksbanken från skyldigheten att inlösa sina sedlar med guld under en tidrymd av icke mindre än sex månader. Vi menade i bankoutskottet, att det vore alldeles nödvändigt för oss att intaga en mera bestämd ställning till frågan, om vi verkligen på samma sätt som förut skulle kunna skjuta det på framtiden att fatta ett definitivt beslut i ärendet, eller om vi borde acceptera de av herr finansministern framförda riktlinjerna.

Detta är anledningen till att bankoutskottet ställt sig på den ståndpunkt som det gjort. Huru saken eljest skulle ha legat till inom utskottet, har jag svårt att bedöma, men jag undrar, om det verkligen skulle ha blivit ett alldeles enhälligt utskottsutlåtande, i händelse vi intagit en bestämd ställning till den ena eller andra av de tvenne parter, skulle man kunna säga, som här stått mot varandra. Jag tror visserligen för min del, att majoriteten i ett sådant fall skulle ha gått på herr finansministerns förslag, men att det skulle ha blivit en del reservationer är antagligt — allt detta är nu visserligen endast gissningar från min sida. Då det förslag, som ligger till grund för bankoutskottets utlåtande, framlades och vi alla voro övertygade om, att det skulle vara lyckligt, om vi snarast möjligt komme fram till ett åtminstone någorlunda definitivt avgörande, läto vi oss angeläget vara att så gott vi kunde sätta oss in i denna fråga och bilda oss ett omdöme i densamma. Vi lyckades då slutligen komma överens om att tillstyrka det förslag, som väcktes inom utskottet härvidlag, nämligen att gå fram för guldmyntfotens införande med den lilla begränsningen, att det skulle stadgas förbud att importera guld för annan än Sveriges riksbank.

Jag är nämligen av den åsikten, att om vi provat oss fram under en tid av icke mindre än fyra år och därvid under i det närmaste två år hållit den svenska kronan mycket nära guldpariteten, det nu är tid att intaga en annan ståndpunkt. Jag vågar t. o. m. påstå, att om inga andra särskilda omständigheter kommit emellan, än som under de sista två åren inträffat, hade det varit fördelaktigare för vår valuta och för de svenska näringspolitiska förhållandena, om vi redan för två år sedan vågat oss på att gå in för guldmyntfoten. Jag tror, att det hela framför allt skulle ha ställt sig billigare på detta sätt, och jag är ganska tveksam, huruvida verkligen den sista ränteförhöjningen från riksbankens sida varit nödvändig, i händelse vi redan haft guldmyntfoten införd.

Nu har det sagts från många håll och vid många tillfällen, att Sverige icke

I fråga om skyldighet för riksbanken att inlösa sina sedlar.
(Forts.)

*I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.*
(Forts.)

ensamt av alla länder i Europa bör taga detta steg, utan att man bör vänta, tills andra stater, framför allt England, övergå till guldmyntfoten. Ja, det vore naturligtvis lämpligt och lyckligt, om flera länder på en gång kunde stabilisera sin valuta och som på grund för densamma lägga guldets värde. Man kan ju icke förneka, att guldets värde har samma värde som stabiliserande faktor, då såsom nu ett enda land, nämligen Förenta staterna, har fri guldimport, guldexport och guldutväxling för sina sedlar, som om ett större antal länder — för att inte säga det största antalet länder, såsom det var förr i världen — äga guldmyntfot som bas för sin valutas värde. Att, såsom det påpekats i den skrivelse, som bankofullmäktige insänt till Kungl. Maj:t, Sveriges riksbanks utländska tillgodohavanden på senare tid i ansenlig grad reducerats, får man icke undra över, med hänsyn till de rådande dubbelkurserna på dollarn. Jag tror nämligen för min del, att nämnda förhållande berott föga om ens något på en förhandenvarande spekulation i vår valuta av det slag, att svenska kapitalister av fruktan för den svenska kronans fall placerat sina pengar i Amerika; fastmera förklarar förhållandet därunder, att en hel del näringsidkare haft på känn, att den svenska kronan befunnit sig på glid utför och följaktligen även till de högre, i öppna marknaden gällande kurserna velat täcka sig för inköp, som ännu inte voro avslutade — vilket varit anledningen till att man inte kunnat erhålla dollarn till den kurs, som riksbanken bestämt för de s. k. »legitima» affärerna, kr. 3: 79 $\frac{1}{2}$.

Man kan visserligen om bankoutskottets utlåtande säga, att det ger en teoretisk möjlighet för riksbanken och Kungl. Maj:t att hålla den svenska kronan över guldpariteten. Emellertid tror jag, i likhet med bankoutskottets ärade ordförande, att detta är en föreställning, som inte har någon motsvarighet i verkligheten. I varje fall vågar jag påstå, att det icke på något sätt i utskottet framförts den tanken eller önskan om att ett dylikt förhållande skulle inträda, och det ligger absolut icke som en baktanke hos bankoutskottets ledamöter, att svenska kronan skulle upprätthållas över guldpariteten. Så länge den amerikanska finansvärden håller sin valuta lika stabil i förhållande till varuvärdet, som man för närvarande gör i Amerika och har gjort under icke mindre än två år, böra vi naturligtvis icke gå ifrån pariteten med dollarn.

Vad så importförbudet av guld angår, är det nog riktigt, som herr finansministern yttrade, att det kanske varit bättre, om vi från och med 1 april i år direkt övergått till fullständig guldmyntfot. För min del kan jag icke finna annat, än att det icke skulle ha varit nämnvärda risker förenade med ett sådant beslut. Ty om det verkligen skulle inträffa, varom det här uttalats en förmodan, att man i Amerika komme att spärra guldutflödet och därigenom guldets i en hastig vändning skulle ansenligt minska i värde, så är det visserligen alldeles uppenbart, att i ett sådant fall en för oss mycket prekär situation skulle inträda, men att å andra sidan det egentligen är tids nog att, när den dagen kommer, bekymra sig för frågan, huruvida man bör sätta en spärr för guldutflödet till Sverige. Jag tror alltså, att det i och för sig hade varit lika bra att låta den saken anstå tills vidare. Men på samma gång kan jag inte finna, att vi därigenom förlora någonting för vår strävan att komma tillbaka till den fullständiga guldmyntfoten genom bestämmelsen om förbud att importera guld för andra än riksbanken, ty beslutet härom kommer säkerligen icke att på något sätt menligt inverka på vår valutas ställning, vare sig inom vårt land eller med hänsyn till förhållandena i andra länder.

Jag nämnde för ett ögonblick sedan, att man har uttalat den mening, att vi borde införa guldmyntfoten endast i sällskap med England. Jag vet då överbud taget icke, huru detta skulle gå till, om vi taga i betraktande, att den engelska valutan står ungefär 12 $\frac{1}{2}$ % lägre än den svenska. Det skulle väl

under sådana förhållanden inte kunna ske på annat sätt, än att man antingen finge en inflation i vårt land, motsvarande 12 1/2 % sänkning av det nuvarande värdet å vår krona, eller i England finge en deflation, som höjde pundkursen till samma nivå som dollarn eller med cirka 12 1/2 %. Enligt min åsikt är det emellertid mycket bättre, att man i varje land strävar att sedan man nått guldvärdet för sina sedlar haka fast vid detta resultat genom att införa guldmyntfoten. Även England kan naturligtvis taga detta steg, så fort man genom en förständig driven deflation där har fått upp penningvärdet i erforderlig grad. För min del tror jag dock knappast, att det kommer att gå till på detta sätt för Englands vidkommande, utan det mera sannolika är väl, att en mindre inflation kommer till stånd i Amerika och att, när dollarns penningvärde går ned och möter värdet av det engelska pundet, England då övergår till guldmyntfot. Det kan även tänkas, att de engelska och amerikanska valutorna mötas så att säga på halva vägen. Under sådana förhållanden kan man visserligen fråga sig, huru det skulle gå med den svenska kronans värde, eller rättare sagt med vår varuprisnivå. Ja, för min del är jag övertygad om att det finns ingen möjlighet för oss att hålla ett högre värde å vår krona än det högsta något annat land för sin del håller. Så länge förhållandena i Amerika icke genomgå någon genomgripande förändring, lär det följaktligen i praktiken icke vara möjligt att genomföra ett högre värde för den svenska kronan än vad som gäller för den amerikanska dollarn.

Herr finansministern nämnde något om den fria guldmarknaden i London, och även herr Thorsson berörde samma fråga. Vi ha i bankoutskottet intresserat oss för att undersöka denna sak, och så vitt jag icke missuppfattade de upplysningar, vilka lämnades av förste deputeraden och som ytterligare bestyrktes av svaret på ett telegram, som vi läto avsända till London, tror jag mig kunna säga, att någon fullkomligt fri guldmarknad i London näppeligen finnes. Det lär vara så, att var och en som vill sälja guld är tvungen att vända sig till Bank of England, och denna betalar icke mer för guldet än som motsvarar pariteten räknat efter det engelska myntet. En kvantitet av 100 kg. guld skulle på detta sätt, om jag icke missminner mig, vid försäljning kosta ungefär 220,000 svenska kronor, under det att, om man vill köpa guld på fria marknaden i London — vilket mycket väl kan gå för sig, då licenser i allmänhet lämnas — man får betala en summa, som motsvarar 254,000 kronor för samma kvantitet guld.

Jag beklagar, att jag i denna fråga icke befinner mig på samma linje som min högt värderade partiordförande, amiral Lindman. Det förvånar mig, att amiral Lindman, oaktat finansministern i sitt anförande i dag i huvudsak anslutit sig till bankoutskottets uttalande och för sin del ansett, att man borde kunna gå med på det mycket betydande steg i riktning mot den fullständiga guldmyntfoten, vilket utskottet föreslår — ty enligt min mening är det ett mycket litet steg som återstår, och det är den huvudsakliga vägen fram till guldmyntfoten, som vi ha bakom oss, om riksdagen, som jag hoppas, accepterar bankoutskottets förslag — det förvånar mig, säger jag, att amiral Lindman oaktat denna finansministerns åsikt kan anse det lämpligt att yrka, att vi skulle ansluta oss till Kungl. Maj:ts ursprungliga förslag. Därigenom skulle vi ju lämna allmänheten och även utlandet i okunnighet om den ställning, som Sveriges riksdag intager till denna så viktiga fråga. Jag anser nämligen, att det icke är nyttigt vare sig för näringslivet, bankväsendet eller den enskilde, att vi, längre än nödvändigt är, hålla folk i okunnighet om de linjer, som vi ämna slå in på.

Vad jag minst förstår av amiral Lindmans anförande är hans yttrande, att vi böra försöka hålla ett sådant värde på vår krona, att samma pris skulle gälla för våra varor i dag som i går och i år som i fjol. Enligt vad historiens vitt-

*I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.*

(Forts.)

*I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.*
(Forts.)

nesbörd ådagalägger, är det nämligen alldeles omöjligt att hålla en konstant prisnivå. Goda och dåliga tider, vilka man skulle kunna beteckna som respektive inflations- och deflationsperioder — förr använde man ju aldrig dessa senare ord, men de äro synonyma med de förra — måste ovillkorligen avlösa varandra för att man skall kunna hålla näringarna vid riktigt liv, så att det hela icke så att säga ruttar ned. Det måste vara en viss rörelse upp och ned — vågkammar och vågdalar — i näringslivet och i de ekonomiska förhållandenas utveckling. Det är alldeles otänkbart att äga en valuta, som kan garanteras vara absolut beständig år ut och år in; normala fluktuationer äro alltid nödvändiga.

Amiral Lindman talade om, att vi satt en spärr endast för det svenska myntets *nedgång* i värde. Ja, detta är ju alldeles riktigt, men det har framhållits såväl av bankoutskottets ordförande som av herr finansministern, att bakom utskottets utlåtande icke ligger någon önskan att åstadkomma ytterligare deflation i vårt land.

Amiral Lindman berörde också exportörernas i gårdagens nummer av Svenska Dagbladet införda uppsats. Ja, jag vet egentligen icke, vart de vilja komma med densamma. Exportörerna önska naturligtvis få så mycket betalt för sina varor som möjligt — och det unnar jag dem gärna — men man bör komma ihåg, att de så ofta klagat över att vår riksbank skött valutapolitiken på ett sådant sätt, att det svenska penningvärdet stigit över det engelska pundvärdet. Jag undrar emellertid, mina herrar, om det kan läggas den svenska riksbanken till last, att engelsmännen låtit sitt pund sjunka i värde. Det hade ju blivit alldeles samma resultat om exportörerna sålt i francs eller annan valuta, som fallit i kurs innan betalning skett. Men vad som förefaller egendomligt i detta exportörernas utlåtande, vilket att döma av en hel del ordvändningar m. m., som gå igen i utlåtandet, synes mig vara skrivet av en av de experter, som haft företräde inför bankoutskottet, är att man så mycket talar om att man icke längre vid export kan sälja i svenska kronor. Förut har man ju alltid från exportörernas sida påstått — jag är själv icke alldeles främmande för ett dylikt betraktelsesätt — att det skulle vara svårt att sälja varor till utlandet mot betalning i svenskt mynt, och att det vore nödvändigt att sälja mot betalning antingen i dollar eller i pund. Naturligtvis säljer man mycket ogärna i valutor, som i större utsträckning än pund och dollar äro underkastade variationer.

Amiral Lindman yttrade vidare, att man kunde behöva importera guld. Där emot kan invändas, att i så fall licenser kunna beviljas. Dessutom har riksbanken skyldighet att hålla en viss kvot guld, vilken kvot är satt i relation till den utelöpande sedelmängden. Vidare har framhållits, att det eventuellt skulle kunna uppstå en fara därigenom att guldet miste sitt värde eller rättare sagt, att guldet icke skulle kunna bibehålla samma höga och dominerande värde, som det haft förut. En dylik fara kan visserligen icke betraktas som alldeles utesluten, men jag tror, att den faran är mindre än den risk, vi, genom underlåtenhet att taga vara på våra egna ekonomiska resurser, utsätta oss för, och som består däri, att vi tvingas exportera guld. Det ligger, enligt min mening, närmare till hands att frukta, att vi skulle nödgas exportera guld än att tro att vi skola dränkas i en flod av från utlandet inströmmande guld. Vid bedömande av denna sida av den fråga vi nu behandla kan det vara av ett visst intresse påpeka att för den 14 mars 1924 — de sista siffror jag har tillgång till avse den dagen — Federal Reserve Banks guldreserv utgjorde 3,130,080,000 dollar i guld, under det att bankens utelöpande sedlar utgjorde 2,010,600,000 dollar. Den guldmängd, som fanns magasinerad i nämnda bank, motsvarade icke allenaast den utelöpande sedelmängden utan översteg densamma med cirka 50 %. Bankens teckning av guld utgjorde 80.3 % av bankens samtliga utelöpande förbindelser. Om man vidare tar i betraktande, att endast under januari månad importerades till Amerika guld för 45,469,000 dollar, därav ensamt från Eng-

land icke mindre än 23,000,000 dollar förstår man, att det allra mesta guld, som för närvarande huvudsakligen i Afrika men även på andra platser i världen hämtas upp ur guldgruvorna, går till Amerika. Man får vidare en föreställning om storleken och värdet av guldanhopningen i Amerika, om man betänker, att Amerika samma januari månad exporterade guld för endast 281,000 dollar samt att Förenta staternas guld-kassa sedan 1914 ökats med 2,200,000,000 dollar.

*I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.*

(Forts.)

Jag vill blott tillägga, att herr Thorsson försökt att framställa skillnaden mellan bankoutskottets och Kungl. Maj:ts förslag såsom betydligt större, än den i verkligheten är. Jag anser nämligen, att denna skillnad är tämligen minimal, och att det är mycket möjligt att den framtida utredningen kan giva vid handen, att man utan vidare kan helt och hållet övergå till guldmyntfot. Därom är ju emellertid icke nu fråga. Jag tror, det vore synnerligen önskvärt, att riksdagen i dag fattade beslut i överensstämmelse med bankoutskottets förslag.

Herr talman, jag skall därför bedja att få sluta mitt anförande med att på det livligaste yrka bifall till det av bankoutskottet framlagda förslaget.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Lindman!** Herr talman! Här har talats så mycket om guld, att jag förmodar, att kammaren är trött att höra något vidare i den vägen, och jag erkänner villigt, att frågan icke ligger synnerligen mycket redigare, än när vi började behandla den. Jag har begärt ordet, herr talman, icke för att gå in i, vidlyftiga resonemang i dessa saker utan endast för ett par små repliker.

Den första av dessa gäller bankoutskottets ordförande, som påtalade en motsägelse mellan min uppfattning av i år och den uppfattning jag i fjol uttalade i riksdagens andra kammare, då jag talade om riksbankens skyldighet att inlösa sina sedlar med guld. Jag vill säga till bankoutskottets ärade ordförande, att man härvidlag icke kan tala om någon inkonsekvens från min sida, ty i fjol gällde det att välja mellan guldmyntfot och den ståndpunkt, vi tills dato intagit i denna fråga, men nu står valet mellan å ena sidan sistnämnda ståndpunkt och å andra sidan bankoutskottets lilla påfund med det slags »guldmyntfot», utskottet behagat föreslå oss att införa. Det går icke att här tala om någon inkonsekvens. Den fråga, som nu föreligger, den fanns icke i fjol, och den har icke, mina herrar, funnits under hela denna långa tid, under vilken riksbanken varit befriad från ifrågavarande skyldighet. Det är icke förebragt någon utredning i saken mer än det knapphändiga betänkande, herrarna i bankoutskottet kostat på sig. I detta betänkande stöder sig utskottet på ett kortfattat uttalande av riksbanksfullmäktige, vilka emellertid därvid endast vidhålla vad de förut sagt. Därå ha vi nyss erhållit bekräftelse av herr Thorsson, vilken, själv riksbanksfullmäktig, förklarar, att han vidhåller den ståndpunkt, han förut intagit.

Jag har läst Kungl. Maj:ts förslag på följande sätt, vilket jag anser vara det riktiga och vilket jag följaktligen anser riksdagen böra utgå ifrån, nämligen att chefen för finansdepartementet velat ha ett uppskov på två månader för att göra en utredning. Det står ju tydligt i propositionen att departementschefen önskat få en utredning till stånd. Nu kommer emellertid herr Thorsson och säger, att skola vi taga guldmyntfoten den 1 juni, kunna vi ju lika gärna taga den nu. Jag ber att få fråga herr Thorsson, varför han som överhuvud taget icke vill nu återställa guldmyntfoten hellre vill återställa den omedelbart, än han vill att den skall återinföras den 1 juni. Den utredning, som ifrågasatts, kommer givetvis att åtföljas av ett förslag från Kungl. Maj:t. Detta förslag

*I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.*
(Forts.)

kan gå ut på vidhållande av uppfattningen, att guldmyntfot bör införas den 1 juni. Men om ifrågavarande utredning verkligen avser en undersökning, verkställd utan förutfattad mening i frågan, kan man också tänka sig, att Kungl. Maj:ts förslag blir, att det icke skall införas guldmyntfot den 1 juni utan att det nuvarande tillståndet skall äga bestånd. Vill man emellertid i Kungl. Maj:ts förslag inlägga, att vilket resultat än blir av denna utredning, ämnar Kungl. Maj:t före den 1 juni framlägga förslag om införande av guldmyntfot, då skall jag bedja att få framställa den frågan: Är herr Thorsson förpliktad att följa Kungl. Maj:t? Har icke riksdagen sin frihet, att följa eller låta bli att följa Kungl. Maj:t, då Kungl. Maj:t någon av de sista dagarna i maj, efter verkställd utredning, framlägger proposition i ämnet? Jag trodde verkligen icke, att herr Thorsson var så förskräckligt rädd för Kungl. Maj:t, den nuvarande regeringen, att han icke ens skulle våga tänka sig annat än att, om Kungl. Maj:t kommer med förslag om återställande av riksbankens skyldighet att inlösa sina sedlar med guld från den 1 juni 1924, riksdagen skulle vara tvungen att taga dessa förslag. Jag trodde tvärtom, att vi, även enligt herr Thorssons åsikt, skulle behålla vår prövningsrätt, och jag anser, mina herrar, denna prövningsrätt så mycket mera påkallad nu, efter det bankoutsrottet framlagt sitt förslag, ty den eventuella utredningen måste givetvis komma att omfatta jämväl det av utskottet framförda initiativet. Detta lär väl icke kunna undgås. Tidigare ha vi sökt klara våra begrepp beträffande det nuvarande tillståndet och beträffande det tillstånd, som skulle inträda, om en ren guldmyntfot infördes. Jag vågar emellertid fråga herrarna: Äro ni verkligen, efter att hava tagit del av bankoutsrottets lilla betänkande och efter att ha åhört denna debatt, på det klara med vad följderna skulle bliva, om vi fattade beslut i enlighet med utskottets förslag? Jag vågar tro, att det skulle vara synnerligen lyckligt för oss alla, om vi, innan vi fattade beslut i saken, finge en betänketid på två månader.

Jag skall icke mera ingående replikera herr Winkler, men en sak vill jag dock framhålla. Han, som ju själv är ledamot av bankoutsrottet, erkänner, att utskottets förslag innebär, att det sättes en spärr för den svenska kronan nedåt men icke uppåt. Kronan kan alltså stiga i värde i förhållande till guldet och i förhållande till dollarn. Jag vill bara påpeka, vilka följder detta kan komma att medföra för Sveriges handelsbalans. En ökning av kronans värde i förhållande till dollarn kommer att skada vår export men gynna vår import, exempelvis spannmålsimporten. Det komme givetvis att bliva billigare att importera spannmål från Förenade staterna m. fl. länder. Huruvida Sveriges jordbrukare skulle känna sig tillfredsställda med en sådan sakernas ordning, lämnar jag därhän. Det få de själva bedöma.

Herr Eriksson, bankoutsrottets ordförande, talade om att dessa debatter präglades av en irriterad stämning. Mina herrar, jag är icke det ringaste irriterad. Jag känner det tvärtom riktigt angenämt att få tala i en fråga som icke är någon partifråga, där högermän, liberaler och socialister stå emot varandra, utan en ren sakfråga. Någon irritation har jag verkligen aldrig funnit i dessa debatter. Emellertid erkänner jag, att jag ibland funnit dem litet tråkiga, litet långrandiga. Så har varit fallet även i dag, och kanske har jag själv icke varit den minst långrandiga och för kammaren besvärliga talaren. Hur någon irritation skulle kunna utöva inflytande på denna frågas behandling kan jag icke fatta. Bankoutsrottet har för riksdagen framlagt ett förslag, och någon stor irritation skulle det väl icke behöva åstadkomma, om kammaren, sedan ni mina herrar i utskottet framlagt ert initiativ, ert hugskott, sade sig vilja tänka på saken ett litet tag. Om ett par månader kan det ju hända att vi ta förslaget. Men nu böra vi förklara, att vi icke ta detta förslag obesett.

Jag skall be att få framhålla ännu en sak. När man har talat om riksbankens skyldighet eller icke — skyldighet att inlösa sina sedlar med guld, tycker jag, detta vittnar om en viss begreppsförvirring. Jag vill i stället påstå, att riksbanken utan att det behövs något riksdagsbeslut i saken kan inlösa sina sedlar i guld när den vill. Banken kan inlösa dem i morgon dag, om den så önskar. I den kungl. propositionen strax före klämman, vari departementschefen hemställer att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att riksbanken må för tiden från och med den 1 april till och med den 31 maj 1924 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld, heter det, »med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill giva anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösen av bankens sedlar». För en dylik inlösen behövs intet bemyndigande, ty banken kan inlösa sina sedlar redan i morgon, om den vill. Om icke klockan vore så mycket skulle banken kunna göra det i dag. Här gäller det emellertid, om riksbanken skall vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa sina sedlar med guld. Den skyldigheten har riksbanken hittills varit fritagen från, och jag tycker, att banken kunde under ännu ett par månader få vara fritagen från berörda skyldighet. Jag kan icke tänka mig, att det skulle kunna hända så förskräckligt mycket under denna korta tid av två månader.

Jag vill därför herr talman, sluta detta mitt andra anförande med en hänvisning till ett gammalt ordspråk, som säger att när man är tveksam, skall man icke handla. Jag undrar, om icke vi hava all anledning att i denna fråga känna en sådan tveksamhet, att vi lyda det gamla ordspråket och uppskjuta frågan ett par månader.

Då jag för min del nu vill tillråda detta, så sker det icke utan att jag övertygat vilka intressen man därmed skulle kunna komma att, om jag så får uttrycka mig, stöta för huvudet. Jag har då först och främst övertänkt, huruvida det kunde vara möjligt, att jag genom ett yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts förslag stötte Kungl. Maj:t för huvudet. Det är väl nästan otänkbart, att Kungl. Maj:t skulle kunna taga illa upp att jag yrkar bifall till den kungl. propositionen.

Om jag vidare tänker på, huruvida jag skulle kunna stöta herrar bankofullmäktige för huvudet, förefaller det mig, att då den argumentering, de givit, är så utomordentligt stark, att jag med stöd av densamma anser, att man under ännu två månader kan underlåta inlösningen av sedlar med guld, bankofullmäktige måste säga ungefär så här: det var riktigt trevligt att få det erkännandet av herr Lindman, att vi ha skött oss så, att vi under ytterligare ett par månader kunna få fortsätta som hittills. Jag vill därmed säga, att jag icke har uttalat och icke vill binda mig för att ovillkorligen under alla förhållanden vara med om en fri guldmyntfot eller en haltande guldmyntfot den 1 juni i år — jag vill vara fullkomligt obunden. Om herr ordföranden i bankoutskottet, som talade med mig om denna sak ett par dagar efter det propositionen kommit, gjort så, som jag då tillät mig tillråda honom, d. v. s. tagit frågan som en expeditiönsangelägenhet och utskottet sålunda föreslagit, att vi borde ge Kungl. Maj:t den begärda fristen av två månader, för att Kungl. Maj:t inom den tiden skulle komma igen med vidare utredning i ärendet — under betonande av att vi nu icke ville vara bundna vare sig vid den ena eller andra riktlinjen utan ha fullkomligt fria händer — ja då hade icke allt detta behövt förekomma.

Nu återstår slutligen bankoutskottet, som man möjligen skulle kunna stöta för huvudet med ett bifall till mitt yrkande. Ja, herr talman, vi bruka vara rätt ogenerade gentemot våra utskott, och väl är det, att vi icke behöva taga så mycket hänsyn till dem. Om vi nu skulle gå emot bankoutskottet, därför att utskottet tagit ett initiativ i detta fall, vilket vilar på grunder, bakom vilka åt-

I fråga om skyldighet för riksbanken att inlösa sina sedlar.
(Forts.)

*I fråga om
skyldighet för
riksbanken att
inlösa sina
sedlar.*

(Forts.)

minstone jag har mycket svårt att läsa de sakliga motiven, tror jag, att vi få be bankoutskottet förlåta oss — vi skola försöka reparera skadan en annan gång.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Beskow**: Herr talman! Herr Lindman har, om jag uppfattat honom rätt, deklarerat, att om man nu icke följer bankoutskottets förslag utan ansluter sig till den kungl. propositionen och alltså uppskjuter behandlingen av frågan under ett par månader, *så händer det ingenting*, under det att, om man genast övergår till guldmyntfoten, *så vet man icke vad som händer*. Jag kan för min del icke, sedan jag nu haft tillfälle närmare studera denna sak, instämma i herr Lindmans resonemang. Jag är verkligen rädd för att det händer någonting, därest vi icke nu övergå till guldmyntfot. Jag fruktar, att spekulationen kommer att gripa ett ännu fastare tag i den svenska kronan än det den haft under vissa perioder av de gångna månaderna. Särskilt vissa av de uttalanden, som här fällts under debatten, kunna tänkas medföra, att man på sina håll kan resonera som så: det är i alla fall möjligt, att när frågan kommer upp i maj månad riksdagen — kanske ställd inför mindre angenäma perspektiv, som jag här icke har anledning gå in på — skall falla in på en mera inflationistisk linje. Det är alltså möjligt, att under denna korta mellantid förtroendet till den svenska valutan i viss grad går förlorad. Det är ur den synpunkten, som jag i dag förklarat, att vi böra omedelbart återgå till guldmyntfoten, ty, jag tillåter mig verkligen, trots att herr Thorsson har en annan uppfattning, att hävda, att det här verkligen är fråga om införande av guldmyntfoten. Det kan nämligen aldrig sägas vara tal om någon inskränkning i guldmyntfoten, så länge man kommer att obehindrat meddela licenser. Det är först i det ögonblick, man nekar licenser till guldimport, som det kan sägas, att guldmyntfoten är ensidig.

Jag har inte under den diskussion, som förevarit, hört någon verkligt saklig invändning mot mitt påstående, att det är ytterst osannolikt, att vi skulle komma att översvämmas av guld. Endast på en punkt har såväl från herr Thorssons som herr Winklers sida en invändning gjorts och det gällde frågan, huruvida guldmarknaden i London är fri eller icke. Jag vill då meddela, att man tidigare icke i London haft rätt att sälja guld till vem som helst utan har varit tvungen att sälja till Bank of England, som endast betalade det lagstadgade priset, d. v. s. c:a 77 shilling per ounce; då pundpriset ligger ungefär 10 % under guldpari, innebär detta en underbetalning av guldets med ungefär 10 %. Emellertid lär denna bestämmelse icke längre existera, enligt vad som uppgives av professor Silfverstolpe, vilken väl här i landet bäst känner till den internationella guldhandeln och som av mig anlitas för en specialutredning hörande till den undersökning i ämnet, som nu är igångsatt. Den enda restriktion i London, som finns kvar, är lika formell, som jag antager att guldimportförbudet i Sverige kommer att bli. Man måste nämligen söka licens för utförsel av guld, men dylik licens meddelas alltid.

Jag tror alltså, att såväl herr Thorssons farhågor för guldöversvämmning som i all synnerhet herr Lindmans farhågor för att den svenska kronan kommer att få ett högre värde än guldets, farhågor, som de något nervösa exportörerna kommit fram med, äro obefogade. För min del anser jag det lämpligt att säga, om jag nu liksom herr Lindman skall sluta med ett ordspråk, att det är bättre att ha en fågel i handen än tio i skogen. Jag tror därför, att det kan vara klokt om kammaren accepterar bankoutskottets förslag.

Till slut kan jag lämna den upplysningen, att första kammaren utan votering antagit utskottets förslag. Om nu andra kammaren följde herr Lindman, skulle det kunna uppstå en något komplicerad situation.

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Herr talman! Jag begärde icke ordet för att bemöta allt vad herr Lindman i sitt första anförande yttrade. Vad han sade gick ju egentligen ut på att vederlägga vad jag och andra framhållit, och jag tycker icke han har lyckats därvidlag. Tiden är också alltför långt framskriden, för att det skulle vara någon idé att fortsätta diskussionen länge till. Emellertid ber jag att få säga, att när jag drog fram en parallell mellan herr Lindmans ståndpunkt i fjol och hans ståndpunkt i år, ville jag framhålla, att andan i herr Lindmans yttrande i dag var rädsla för samma guldmyntfot, som han ville ha införd i fjol, och jag är fortfarande av den meningen, att denna min uppfattning om motsägelsen i herr Lindmans ståndpunkt är riktig.

Jag begärde egentligen ordet för att påpeka detsamma, som herr finansministern nu meddelat, nämligen att första kammaren utan votering anslutit sig till bankoutskottets hemställan. Skulle nu andra kammaren följa herr Lindman, vad händer då? Jo, då inträffar det *icke*, att det nuvarande tillståndet med befrielse för riksbanken att inlösa sina sedlar fortbestår, utan det inträffar vad herr Lindman och många flera äro rädda för, nämligen att vi fullt och helt och odelat få guldmyntfoten införd. Under inga omständigheter kan det väl vara lämpligt, att kammaren går så radikalt fram, att den utan vidare avslår bankoutskottets hemställan och antager guldmyntfoten, att i sin helhet gälla från och med den 1 april i år.

Jag vädjar till kammaren att följa bankoutskottet i denna fråga, ty ett beslut i annan riktning — om sålunda den ursprungliga lagen får träda i kraft — kan icke medföra någon som helst möjlighet till sammanjämkning mellan regeringens förslag å ena och första kammarens beslut å andra sidan.

Jag ber sålunda, herr talman, att varmt och livligt få yrka bifall till bankoutskottets hemställan.

Herr **Kristensson**: Herr talman! Jag är förekommen av utskottets ärade ordförande. Det är alldeles tydligt, att ett bifall till herr Lindmans förslag innebär raka motsatsen till den ståndpunkt, som herr Lindman här deklarerat, nämligen ett uppskov med guldmyntfotens införande. Ifrågavarande beslut *kunna icke* sammanjämkas. Om den kungl. propositionen fallit i endera av kamrarna, så inträder automatiskt från och med den 1 april guldmyntfoten i sin fulla utsträckning. Så som förhållandet nu är, har kammaren intet val. Men även om läget vore ett annat, tror jag att det önskligaste varit, att man antoge utskottets förslag och därigenom komme ifrån dessa ideliga gulddebatter. Förslaget bör för övrigt bifallas icke minst ur den synpunkten, att det kan vara på tiden, att man kommer tillbaka till det tillstånd, som förut i många årtionden existerat i vårt land och som vi mått bra av, nämligen att vår valuta legat under bankofullmäktiges omsorg. Jag tror, att systemet att alltmåra skjuta över dessa angelägenheter till unga jurister och unga nationalekonomer, som händelsevis tillkallas i finansdepartementet, i längden skall visa sig riskabelt. Icke minst ur denna synpunkt, som jag icke här närmare skall gå in på, tillåter jag mig yrka bifall till utskottets förslag.

Herr förste vice talmannen **Nilson**: Herr talman! Jag skulle alldeles avstått från att yttra mig i denna debatt, om icke herr statsrådet och chefen för finansdepartementet uttalat den bestämda meningen, att enligt de upplysningar han erhållit från professor Westin-Silfverstolpe i Göteborg någon ändring i de förut gällande restriktionerna beträffande guldmarknaden i London skulle ha inträtt. Enligt ett telegram, som riksbanken fått för några dagar sedan från en av de främsta bankirfirmorna på detta område i London, har emellertid ingen som helst förändring ägt rum. Det finnes sålunda allt fortfarande i

I fråga om skyldighet för riksbanken att inlösa sina sedlar.
(Forts.)

I fråga om skyldighet för riksbanken att inlösa sina sedlar. (Forts.) London fri guldmarknad för guld härrörande från det brittiska imperiet, men guld från annat håll måste överlämnas till Bank of England för 77 shillings 9 pence per ounce.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till Kungl. Maj:ts i ämnet avgivna proposition; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Lindman, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit Kungl. Maj:ts i ämnet avgivna proposition.

Omröstningen utföll med 124 ja mot 60 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 5.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1925 års taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt samt till bevillning av inkomst m. m.; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Ang. rätt för rederiaktiebolag att i vissa fall återbekomma erlagda skattebelopp. Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande, nr 20, i anledning av väckta motioner om rätt för rederiaktiebolag att i vissa fall återbekomma erlagda skattebelopp.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, väckta den ena i första kammaren, nr 84, av herr *Borell* och den andra i andra kammaren, nr 149, av herr *Lithander*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att sådana rederiaktiebolag, som taxerats för vinst genom försäljning av fartyg, som vid försäljningen varit i deras ägo mera än fem år, måtte förklaras berättigade att återbekomma samtliga av dem på grund av sådan taxering till statsverket utbetalade skattebelopp jämte fem procent ränta därå från betalningsdagen.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herrar *Boman* och *Lithander*.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Lithander: Herr talman! I den motion, som är väckt i första kammaren av herr *Borell* och i andra kammaren av mig, har man försökt skipa en rättvisa, varav vissa rederiföretag hittills icke kommit i åtnjutande. Förut gällde ju den praxis att inkomst av fartygsförsäljning betraktades som realisationsvinst och icke som vinst av rörelse. Emellertid har senare en annan praxis

gjorts gällande. Genom ett utslag som regeringsrätten meddelat 7 oktober 1921 har emellertid en av ledamöterna uttalat den uppfattningen, att det vore med rättvisa och billighet överensstämmande att gå i den riktning, som motionen åsyftar, på samma gång som han har påpekat, att detta icke läte sig göra med då gällande lag. Riksdagen var alltså tvungen att för ändamålet fatta ett beslut, som undanröjde svårigheterna i detta avseende. Motionen avser nu allenast, att sådana rederibolag, som beskattats under den intervall, som legat före den av riksdagen år 1921 antagna förordningen i ämnet, skulle erhålla samma förmåner, som äro stadgade för de övriga. Det bleve alltså endast ett mycket begränsat antal bolag, som skulle komma att beröras av ett bifall till motionen.

Utskottsmajoriteten har avstyrkt motionen under framhållande därav, att det här föreslås att åt ifrågavarande lagstiftning giva retroaktiv verkan. Detta är ju på sätt och vis sant, men jag vill framhålla, att vad som år 1921 beslöts också i viss mån medförde retroaktiv verkan. Man fick nämligen då återbörda vissa belopp, som redan påförts vissa bolag, låt vara att deras klagomål över beskattningen icke vunnit laga kraft.

För min del kan jag egentligen inte se någon artskillnad i fråga om retroaktiviteten utan endast en gradskillnad, och retroaktiviteten är ju för övrigt i viss mån godkänd. Motionen syftar till att fylla ut den lilla lucka, som gäller de beslut, som vid detta tillfälle hade vunnit laga kraft.

Utskottet säger, att det skulle bli vittgående konsekvenser, om riksdagen bifölle förslaget. För min del kan jag inte se, att konsekvenserna skulle kunna bli så vittgående. Att göra rätt mot någon kan väl, i detta hänseende, aldrig ha mer än en konsekvens, och det är, att man tryggar tilltron till att näringarna få den omvårdnad och det understöd av myndigheterna, som det är önskvärt att de få. Ett bifall till motionen skulle således enbart verka i en god riktning.

Vad utskottet syftar på är givetvis det, att ett beslut i den riktning motionären föreslagit skulle kunna medföra vissa ekonomiska följder för statsverket. Härtill vill jag säga, att den utredning, som utskottet låtit göra, visar, att detta beslut endast skulle komma att gälla ett fåtal rederibolag och således har mycket litet att betyda, ekonomiskt sett, för statsverket, vadan alltså konsekvenserna i varje fall begränsas till ett minimum. Detta synes mig alltså, så långt ifrån att utgöra en anledning till att avstyrka motionen, tvärtom böra hava varit en anledning för bevillningsutskottet att bevilja densamma.

När emellertid utskottet har ansett sig äga principiella skäl för sitt avslagsyrkande, så kan jag icke se, varför utskottet behövt på näst sista raden i näst sista stycket i utlåtandet även åberopa det statsfinansiella läget för sitt avslag, så mycket mer som ju själva beloppet icke kan komma att röra sig om några större summor. Nu framhålles det, att en del av de bolag, som berörts av denna för höga beskattning, upplösts och en del avvaktat gynnsammare tidpunkt för inköp av tonnage. Ja, men den synpunkten kan jag för min del icke godkänna, ty det är väl icke den, som skall vara avgörande för riksdagen, utan den synpunkt, som från riksdagens och bevillningsutskottets sida bör läggas på detta, är väl, huruvida rättvisans krav uppfyllas eller icke genom att man gör på det ena eller andra sättet, och jag för min del kan icke se annat, än att rättvisan kräver ett bifall till motionen.

Jag har tillika med herr Boman i första kammaren avgivit en reservation till betänkandet och får, herr talman, för min del yrka bifall till motionen.

Herr Röing: Herr talman, mina damer och herrar! Jag antar, att jag skulle kunna begränsa mitt anförande till att på grund av den motivering, som ut-

*Ang.
rätt för rederi-
aktiebolag att
i vissa fall
återbekomma
erlagda
skattebelopp.
(Forts.)*

Ang.
rätt för rederi-
aktiebolag att
i vissa fall
återbekomma
erlagda
skattebelopp.
(Forts.)

skottet använt i sitt betänkande, endast yrka bifall till utskottets hemställan, men som det möjligen är någon av kammarens ledamöter, som icke haft tid att taga del av denna motivering, vill jag tillägga några få ord.

Det är icke fråga om att nu göra rättvisa åt några rederibolag, som blivit utsatta för en orättvis beskattning. Bevillningsutskottet vid 1921 års riksdag har klart uttalat, hur långt retroaktiviteten bör gälla, då en lindring i beskattningen på ifrågavarande område kan medgivas. Herr Lithander har genom sitt förslag velat utvidga denna gräns högst betydligt. Man skulle möjligen kunna tänka sig, att billighetsskäl kunde tala för att åtminstone i viss utsträckning bifalla herr Lithanders motion. Som kammarens ledamöter funnit, har emellertid bevillningsutskottet i sin motivering redogjort för det antal bolag, som skulle komma i åtnjutande av en återbetalning av erlagd skatt, om motionen bifölles, och då numera dessa bolag dels upplösts, dels försålt sina fartyg, finnes enligt mitt förmenande, efter den gjorda utredningen, icke ens några billighetsskäl, som skulle kunna föranleda kammaren att biträda motionen.

På grund av vad jag nu anför, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

Vidare föredrogs andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om vidtagande av viss åtgärd vid fördelningen av visst i statsverkspropositionen begärt anslag m. m.; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 8.

Härefter upptogs till behandling bankoutskottets utlåtande, nr 26, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6, angående pension åt förre soldaten A. V. Ragnar.

Ang.
pension åt
förre soldaten
A. V. Ragnar.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 67, hade herr *Bäcklund* föreslagit, att riksdagen måtte medgiva, att förre indelte soldaten vid Skaraborgs regementes livkompani nr 55 A. V. Ragnar finge från och med månaden näst efter den, under vilken han erhållit avsked från sin anställning vid regementet, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till så stort belopp, att pensionen jämte vad honom vore tilldelat från Vadstena krigsmanshuskassa och invalidhusfonden uppginge till sammanlagt 600 kronor.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid denna punkt hade emellertid reservation avgivits av herrar *Bäcklund* och *Lovén*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av

förevarande motion måtte medgiva, att förre indelte soldaten vid Skaraborgs regemente Anders Villhelm Ragnar finge från och med den 1 januari 1924 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till så stort belopp, att pensionen jämte vad honom vore tilldelat från Vadstena krigsmanshuskassa och invalidhusfonden uppginge till sammanlagt 400 kronor.

*Ang.
pension åt
förra soldaten
A. V. Ragnar.
(Forts.)*

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr Bäcklund: Herr talman! I denna punkt av utskottets utlåtande behandlas en motion om ytterligare understöd eller pension åt en f. d. soldat, som under tjänstetiden träffats av hjärnblödning och till följd härav blivit förslamad i ena kroppshalvan. Mannen fick på denna grund taga avsked från regementet tidigare än annars skulle blivit fallet. Förutom att han varit indelt soldat och tjänstgjort vid regementet i 45 $\frac{1}{2}$ år, har han under sex års tid varit inkallad dit och utfört murningsarbete. Motionen går ut på, att mannen till följd av denna anställning såsom murare vid regementet skulle kunna få en utökning i pensionen. Det är ju också påvisat i motionen, att riksdagen förra året till en person, som tjänstgjort i matinträttningen vid samma regemente under 16 år, beviljat en förhöjning å 340 kronor i den till honom utgående pensionen från Vadstena krigsmanshuskassa. Motionären hade nu sträckt sig så långt i sin motion, att han tänkt sig att dessa båda personer skulle jämställas i pensions-hänseende, men på grund av den utredning, som förebragtes under frågans behandling i utskottet, har motionären icke ansett sig böra vidhålla yrkandet i motionen, utan gjort en reducering av det begärda understödet.

Utskottet har vid upprepade tillfällen sagt, att den pension, som beviljades ifrågavarande Thorsell förra året, endast var förestavad av hänsyn till den tid, varunder han tjänstgjort i regementets matinträttning, där han från 1913 uppehållit kokerskebefattningen, således 10 år. Jag har trots detta vid jämförelse med det nu föreliggande fallet medräknat *hela* Thorsells tjänstetid i matinträttningen, 16 år — vartill kommer den tid han tjänstgjort som indelt soldat — och beräknat Ragnars understöd i förhållande därtill, så att han skulle få $\frac{6}{16}$ av vad som tillmättes Thorsell vid förra riksdagen. Under sådana förhållanden kan det ju icke påstås, att man begärt för mycket åt denne Ragnar.

Utskottet har, som jag antytt, hävdad den meningen — jag antar, att utskottets ordförande här också kommit att säga detta — att Thorsell, som pensionerades förra året, fick sin förhöjda pension uteslutande på grund av dessa 10 års tjänstgöring. Men räknar man med de 16 årens tjänstetid som motive-ring för Thorsells pensionsförhöjning, såsom jag velat göra, och grundar jämförelsen mellan dessa båda personer därpå, så kommer förhöjningen i pension åt Ragnar, som sagt, att utgöra $\frac{6}{16}$ av Thorsells pensionsförhöjning eller 127 kronor 50 öre, vilket vi i vår reservation avrundat till 125 kronor. Ragnar skulle härigenom få ett pensionstillägg på 125 kronor, varvid dock hans folkpension på 133 kronor bortfaller. Ragnar har för närvarande en pension från Vadstena krigsmanshuskassa på 200 kronor samt dyrtidstillägg härpå med 150 kronor. Då han i en framställning till Kungl. Maj:t förlidet år anhöll, att hans pension på grund av att han blivit sjuk under tjänstgöringstiden, måtte höjas, så att hans pensionsförmåner uppginge till sammanlagt 600 kronor, bifölls visserligen icke denna framställning, men han fick i stället en förhöjning från 15 till 75 kronor om året i den gratifikation från invalidhusfonden, som han tidigare blivit tilldelad.

Nu bör icke denna förhöjning i gratifikationen enligt mitt förmenande hindra, att han skulle kunna få en något större pension i allmänhet, och trots att Kungl. Maj:t avslagit hans framställning förra året, bör väl detta icke hindra riksdagen att i ett fall som det föreliggande behärta Ragnars svåra belägenhet.

Ang.
pension åt
förra soldaten
A. V. Ragnar.
(Forts.)

Här finnes ju läkarintyg, som utvisar, att mannen fortfarande är oförmögen till arbete och allt framgent kommer att så förbli. Vidare finnes det intyg från Stenstorps fattigvårdssamhälle, att han är fattig och att hustrun är sjuk och helt oförmögen till allt arbete.

Även om den sjukdom, varav Ragnar drabbats, icke kan rubriceras såsom olycksfall, ty det var ju, som nämnts, en hjärnblödning med åtföljande förlamning, så borde det dock tagas hänsyn till, att han fått denna sjukdom under tjänstetiden och skickades hem förlamad. Man borde under sådana förhållanden kunna utöka hans pension något litet, och skulle man göra det med dessa 125 kronor, så finge han sammanlagt en pension på 400 kronor om året, vartill kommer det pensionstillägg på 125 kronor, som riksdagen förut bestämt skall utgå i dessa fall. Han har för närvarande 558 kronor tillsammans med sin folkpension, vilken enligt mitt förslag naturligtvis skulle avdragas från hans nuvarande inkomster. Därest mitt förslag bifalles skulle han emellertid få 675 kronor sammanlagt.

Jag kan nämna, att trots att det icke fanns någon reservant bland första kammarens ledamöter i utskottet, har frågan i medkammaren väckt mycken uppmärksamhet och ledamöterna där ha i stor utsträckning behjärtat Ragnars svåra belägenhet. Då första kammarens utskottsledamöter icke visat frågan någon särskild uppmärksamhet, trodde man väl knappast i den den kammaren, att det skulle bli debatt i frågan där. Icke förty var det en ledamot, som gick upp och yrkade bifall till reservationen, och han fick sådan anslutning för sitt yrkande, att detta i voteringen erhöi 54 röster. Utskottet segrade visserligen, men med endast 62 röster, och fick således endast 8 rösters majoritet.

Jag tycker det skulle hedra andra kammaren, om kammaren i ett fall som detta verkligen ginge in för att bevilja reservationen, som i stort sett innebär en förhöjning på 125 kronor utom det nyssnämnda pensionstillägget på 125 kronor, vartill kommer dyrtidstillägg på dessa 250 kronor. Då den förutnämnde Thorsell förlidet år fick pension på grund av de 10 år han uppehållit kokerskebefattningen vid sitt regemente — mot dessa 6 år för nu ifrågavarande Ragnar — fick Thorsell en inkomst på 340 kronor plus pensionstillägg å 180 kronor och dyrtidstillägg på 520 kronor, således en avsevärt större pension och avsevärt högre dyrtidstillägg. När jag gått så långt, att jag till och med avrundat nedåt och icke räknat med de tio åren, som utskottet ansett berättiga Thorsell till pensionsförhöjning utan räknat med hela 16 åren, som Thorsell tjänstgjort, samt ställt Ragnars pension i förhållande därtill, tycker jag icke det borde vara farligt för riksdagen att gå med på reservationen. Det kan ju icke förekomma så värst många fall, där man kan åberopa samma skäl, nämligen att en soldat blivit sjuk och hemskickad förlamad. Reservanterna ha behjärtat den svåra situationen, vari Ragnar befinner sig, hans sjukdom och hans fattigdom. Jag tror icke, att många sådana fall kunna åberopas, och jag tror icke, att det skall verka prejudicerande för framtiden, om han får denna pensionsförhöjning.

Jag ber, herr talman, med anledning av vad jag åberopat till förmån för reservationen att få yrka bifall till densamma.

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Herr talman! Bankoutskottets ledamöter ha säkerligen icke på något vis velat bestrida, att det föreligger ett behov av någon förbättring i denne mans inkomster. Men i utskottet får man dock se till, att det finnes några principer för vad riksdagen och statsmakterna göra, när det gäller pensionering.

Hurudant är nu det föreliggande fallet? Jo, vi ha en soldat, som tjänstgjort under så lång tid, att han fått full soldatpension. Nu är denna pension mycket större än vad folk i allmänhet tror. De flesta av kammarens ledamöter ha nog den uppfattningen, att denna pension icke är så stor, och jag vill därför nämna,

att den utgår med 200 kronor om året plus 150 kronor i dyrtidstillägg, eller sammanlagt 350 kronor. Vad nu denne Ragnar beträffar har han dessutom fått en gratifikation från invalidhusfonden med 75 kronor för år. Det gör sammanlagt 425 kronor. Slutligen har han fått så gott som full pension från allmänna folkpensioneringen med 133 kronor. Således kan jag för min del under inga omständigheter tillmäta det förhållandet, att han varit soldat något inflytande på mitt bedömande av frågan. Jag påstår bestämt, trots att det finnes ledamöter här i kammaren, som ha en annan mening, att de, som varit indelta soldater, få den bästa pension i förhållande till sin avlöning, som någon befattningshavare i detta land kommer i åtnjutande av. Jag vill se, vem som kan bevisa motsatsen! Dessa soldater ha under sin tjänstetid uppburit 150 kronor i kontant lön, men de komma upp till en pension på 350 kronor. Visa mig en tjänsteinnehavare med motsvarande fördelar! Jag säger detta, därför att jag menar, att de indelta soldaterna äro omhuldade av statsmakterna på ett sätt, som visst är lämpligt och bra, men som ingalunda kräver, att man skall gå ännu längre för deras skull. Ragnars anställning som soldat har blivit erkänd, och han har fått statens erkänsla för detta genom pensionen från Vadstena krigsmanshuskassa och gratifikationen från invalidhusfonden. Nu har han dessutom varit inkallad till tjänstgöring under 6 år, och under denna tid har han arbetat kontinuerligt och måste betraktas såsom arbetare. Nu skulle jag vilja fråga kammarens ledamöter: Vilja kammarens ledamöter gå in för de konsekvenser, som helt säkert skola uppstå, därest en 67 års man, anställd i statens tjänst med ett visst arbete under sex år, på denna grund skall kunna göra något som helst anspråk på pension från staten? Detta skulle leda till konsekvenser, som jag för min del måste anse som orimliga. Han har redan fått pension för sin soldatgärning, och nu, efter att han arbetat i sex år vid regementet, gör man anspråk på att han också skall få pension för sitt arbete under de sex åren. Jag kan icke finna det möjligt att bifalla en sådan framställning.

Man säger vidare, att hans arbete blivit avbrutet på grund av hjärnblödning. Det är riktigt, men ingen kan väl påstå, att hjärnblödningen är en sjukdom, som har något särskilt med kroppsarbete att skaffa. Det är en typisk åderförkalkningssjukdom; den drabbar professorn vid sitt skrivbord, den drabbar präster och andra, som ha ett stillasittande arbete i sina hem. Hjärnblödning är icke någon speciell sjukdom för kroppsarbetare, utan den kan drabba personer inom alla samhällsklasser vid en viss ålder. Således kan jag ej tillmäta den omständigheten, att hans arbete blivit avbrutet genom hjärnblödning, den betydelsen att han därför skall ha någon högre pension.

Nu kan man invända, att allt detta är riktigt, men att det goda hjärtat bör få tala. Ja, detta är också alldeles riktigt, och det har det gjort hos herr Bäcklund och hans medreservant. Det är bra, att det goda hjärtat finnes, men man får se till, att vi icke ställa det så, att vi härigenom icke kunna hjälpa dem, som ha bättre grundade anspråk på statskassan. Om en person kan få en riksdagsman att motionera om understöd i ett visst fall, så får väl ändå riksdagen se till, att sådana principer komma att tillämpas, att icke en dylik framställning beviljas till förfång för andra och kanske mera behjärtansvärda framställningar. Denna soldats ekonomiska ställning är synnerligen svag, och det smärtar mig att behöva tala för avslag, men konsekvenserna av ett bifall har jag mycket svårt att överblicka. Jag var mycket tveksam i följ, då jag i bankoutskottet gick med på propositionen att furiren Thorsell skulle få förhöjd pension, men han hade dock tjänstgjort vid regementet i 16 år. Jag var tveksam, säger jag, ty jag sade mig själv, att får denne man pension för den korta tiden av 16 år, så kommer detta att tagas till intäkt för beviljande av pensioner för måhända än kortare tjänstetid.

Nu kommer motionären och jämför en tjänstgöringstid på 16 år med en tjänst-

Ang.
pension åt
forre soldaten
A. V. Ragnar.
(Forts.)

Ang.
pension åt
förra soldaten
A. V. Ragnar.

(Forts.)

göringstid på 6 år, och kan man göra så i år, kan man nästa år våga ett hopp från 6 år till 3 år. Jag tycker inte, att man i sådana här saker kan gå på så lösa linjer, trots att det föreligger behov och hjälp är av nöden. Här kommer man nu och säger, att man måste hjälpa denne man. Jag kan inte annat än säga till mig själv, att på så lösa linjer kan man inte gå, när det rör en sådan här sak.

Den man, varom här är fråga, har det inte så dåligt ställt. Hans pension uppgår till 558 kronor, och jag undrar hur pass många arbetare, som inte arbetat längre, än han har gjort, ha bättre pension. Man säger, att han behöver mera att leva på. Det är inte tu tal om den saken, men jämför man hans ställning med många andras, som arbetat mycket längre i statens tjänst, måste jag säga mig, att hans ställning ingalunda är den sämsta.

Herr talman! På de skäl, som jag nu har anfört, ber jag att få yrka bifall till bankoutskottets hemställan.

Herr Paulsen: Herr talman! Här gäller det en pension åt en person, som varit i statens tjänst under en lång följd av år. Han har varit i krigstjänst mellan 40 och 50 år och i 6 år efter sitt avskedstagande har han arbetat i statens tjänst. Så drabbas han av sjukdom och förmår inte göra något mera. Bankoutskottet avstyrker emellertid nu på grund av principiella skäl en begäran om pension. Jag skall inte säga något om bankoutskottets principer. Men längre fram i det utlåtande, som här i dag behandlas, hittar man en punkt, där bankoutskottet är med på att bevilja en pension på 800 kronor åt en änka, som dessutom har en förmögenhet på 40,000 kronor. Emellertid, om inte den här mannen får denna pension, hamnar han hos fattigvården. Jag vill säga, att om en enskild arbetsgivare ordnar det så för sina gamla trotjänare, att de hamna på fattigvården, anser man, att den arbetsgivaren har handlat illa. Jag tycker, att om staten skulle förfara på liknande sätt med sina arbetare, samma omdöme med fog kan fällas för statens vidkommande.

Vad som i reservationen föreslås i pension, är det minsta belopp, som kan tilldelas honom, om han skall kunna leva på sin pension. Får han den summan, behöver han emellertid inte hamna på fattigvården. Jag tycker, att det är synnerligen osmakligt, om man från statens sida handlar så, att fattigvården måste taga hand om denne gamle trotjänare.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herrar Bäcklund och Lovén avgivna reservationen.

Med herr Paulsen förenade sig herr *Holmström* i Gävle.

Herr Holmgren: Herr talman! Av utskottets utlåtande synes mig framgå, att utskottets hemställan om avslag å herr Bäcklunds motion till icke ringa del baserar sig på det förhållandet, att den indelte soldaten Ragnars framställning till Kungl. Maj:t om pension icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Nu är det ju så, att Kungl. Maj:t, som inte har hand om pungen, givetvis på sådana här frågor måste anlägga strängt formella synpunkter. Riksdagen å andra sidan, som har att anskaffa de nödiga medlen, är inte bunden vid de formella synpunkterna och bör ej heller enligt min mening anlägga sådana synpunkter, utan bör i stället försöka se till den materiella rättvisan.

Om vi se på det fall, som här föreligger, rör det sig ju om en indelt soldat, som har tjänat under en lång följd av år ända sedan 1876. Han har visserligen under denna tid i sträng mening icke varit statstjänare mer än 6 år, men om man till denna tid lägger den långa tid, som han har varit inne vid mötena under årens lopp, och därunder han utan tvivel tjänat kronan, få vi en betydligt längre tid. Jag kan inte finna annat än, att staten i sådana här fall bör handla så, som en god husbonde bör handla mot sina tjänare. Staten bör som god hus-

bonde se till, att den giver sina trogna arbetare all den hjälp på ålderdomen, som det står i dess makt att giva.

Jag kan inte finna annat än, att vad som här av reservanterna yrkas, är ett belopp, som rakt icke är större, än mannen säkerligen ärligt förtjänat. På den grund hemställer jag, herr talman, om bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

*Ang.
pension åt
förra soldaten
A. V. Ragnar.
(Forts.)*

Herr Eriksson i Grängesberg: Jag måste gent emot herr Paulsen säga, att om en enskild arbetsgivare handlade på det sätt, som staten här gjort beträffande pensionering av de indelta soldaterna, så tror jag att han skulle vara värd att få pris. Jag vill se, huru många arbetsgivare, som handla så, som staten har gjort härvidlag.

Hur är det med dessa indelta soldater? De få 350 kronor av staten i pension. De ha varit anställda hos enskilda, hos rotebönder och för sin korta tjänstgöring varje år som soldater hava de i allmänhet fått en lön av omkring 150 kronor och så få de som sagt 350 kronor i pension av staten. Därtill kommer, att de i folkpensionslagen äro tillförsäkrade att denna pension icke skall räknas såsom inkomst vid bedömandet, om de skola få folkpension. Jag undrar om inte staten förhåller sig som en ganska god arbetsgivare. Jag vill se, säger jag än en gång, huru många svenska arbetsgivare, som behandla sina tjänare på det sättet. Tag fram en enda, så skall jag vara glad. Den här soldaten har fått pension från staten som soldat, men nu har han arbetat därutöver i 6 år i statens tjänst. Skall väl det förhållandet att han arbetat i 6 år medföra, att han får högre pension? Här om har utskottet varit mycket tveksamt, synnerligen tveksamt. Ett bifall till denna framställning skulle emellertid kunna medföra att även andra arbetare, som arbetat under lika kort tid, komma och begära högre pension.

Jag kan inte finna annat än att staten handlar som en verkligt god arbetsgivare, i jämförelse med andra, även om man avslår denna framställning, men därmed är icke sagt, att ifrågavarande man icke behöver ytterligare pension. Det är en sak; en annan sak är vad man kan göra, utan att man kommer i konflikt med de principer, som härvidlag måste hävdas.

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag skulle inte hava begärt ordet för andra gången, om icke utskottets ärade ordförande gjort det uttalande, som förekom i hans anföranden. Såväl han som utskottet ha förut bestritt, att de ha pensionerat Thorsell förra året, med hänsyn till 16 års tjänst, utan på grund av att han upprätthållit den lediga kokerskebefattningen vid regementet f. o. m. år 1913, alltså 10 år. Såsom förut nämnt, har jag beräknat och fördelat pensionen för ifrågavarande Ragnar till ett belopp, som skulle stå i proportion till de 16 åren. — Jag vill bara konstatera, säger jag, att herr ordföranden i bankoutskottet nu dock uttryckligen har räknat med, att Thorsell i alla fall varit i statens tjänst under 16 år, vilket herr ordföranden förut icke velat tillerkänna någon betydelse och således borde även de 6 årens tjänst för Ragnar tillmätas en viss betydelse i pensionshänseende. Enligt dåvarande utskotts mening fick, som bekant, Thorsell sin pension allenast därför att han i 10 år upprätthållit den lediga kokerskebefattningen vid regementet. Men nu räcker det inte för ordföranden att hålla fast vid dessa 10 år, utan nu tager han till alla 16 åren, för att få fram största möjliga skillnad i tjänstetiden. Då jag inte räknat endast med 10 år utan tagit 16 år till jämförelse och föreslagit pension åt Ragnar därefter, så torde det vara ordföranden som bedömt Thorsells tjänstetid felaktigt, då den frågan förelåg till behandling.

Det är icke något ovanligt, att riksdagen går in för att öka en redan given pension. I många fall har utskottet hemställt, att en befattningshavare, trots

Ang.
pension åt
förra soldaten
A. V. Ragnar.
(Forts.)

att han har en pension förut, får en pension till för en annan tjänst. Det förhåller sig på samma sätt här. Den här mannen har tjänstgjort i 45 $\frac{1}{2}$ år som indelt soldat, och har därför fått pension. Sedermera har han emellertid i 6 år tjänstgjort som murare vid regementet, och det tycker jag borde tillföra honom någon rätt till pension.

Vidare finner jag det tråkigt, att bankoutskottets ärade ordförande ansåg sig hava anledning att stå upp och påstå, att ifrågavarande Ragnars sjukdom inte var en sjukdom, som kunde rubriceras såsom olycksfall. I mitt förra anförande sade jag ju, att även om det icke var olycksfall borde man behjorta förhållandet, att mannen fått hjärnblödning och blivit förlamad i ena kroppshalvan och att han dock var fullt frisk, när han kommenderades in till regementet. Det är väl inte så farligt att giva en fattig man, som blivit sjuk, 125 kronor i förhöjning i pension, då han utöver sin tjänst som indelt soldat i 45 $\frac{1}{2}$ år, varit i ständigt tjänst i 6 år.

I detta utlåtande finnes det ett par punkter, vari behandlades propositioner om änkepensioner. I ett fall erhåller en änka pension på 800 kronor, trots att hon aldrig utfört något arbete i statens tjänst, och i ett annat fall får en änka 1,000 kronor, som heller aldrig tjänat staten på något sätt. Men när det gäller att giva en gammal man, en statstjänare, som de gamla knektarna trots allt äro, som tjänar Kungl. Maj:t och kronan i 45 $\frac{1}{2}$ år som indelt soldat och 6 år därutöver som murare, en liten pension utöver den, han får från Vadstena krigsmanshuskassa och det pensionstillägg, som han, på grund av riksdagens förut fattade beslut, även skulle bliva berättigad till, tror jag inte att det skulle leda till konsekvenser som skulle vara farliga för riksdagen. Jag tycker, att hjärtat borde tala i ett sådant fall.

När nu ifrågavarande Ragnar lider nöd och dras med sjukdom, och han kan framlägga intyg med allra bästa vitsord, att han tjänat väl och blivit befordrad, tycker jag, att riksdagen, trots behandlingen i bankoutskottet och bankoutskottets ordförandes tal om principer och annat, borde kasta principerna över bord och giva honom en pensionsförhöjning på 125 kronor.

Jag vidhåller mitt yrkande.

I detta yttrande instämde herrar *Magnusson* i Skövde, *Månsson* i Hagaström och *Samuelsson*.

Herr Paulsen: Herr talman! När bankoutskottets ärade ordförande står upp här och säger, att en enskild arbetsgivare, som handlar på det sättet, som bankoutskottet föreslår att riksdagen skall göra i det här fallet, med andra ord handlar så, att en trogen arbetare i statens tjänst hamnar på fattigvården, att en sådan arbetsgivare är värd pris vill jag säga, att det priset sannerligen icke är mycket värt.

Herr Hamrin: Herr talman! Bland det mest otacksamma man kan göra är att uppträda i kammaren, när man nödgas ställa sig som motståndare till en liten höjning av de ekonomiska villkoren för en människa, som obestriddigen har det svårt och betungande. Jag säger, att det är otacksamt, ty man får alltid lätt det skenet över sig, att man överhuvud taget vill missunna en stackars medmänniska att få några kronor mer att leva på.

Saken har väl i alla fall — det kan väl inte kammaren komma ifrån — sin principiella innebörd. Det är på det sättet, att principerna beträffande tilläggs-pension och pension för en hel del personer, som under en längre tid utfört något arbete i någon gren av statsförvaltningen — sådana framställningar framkomma ju gång efter annan — blivit uttänjda i den grad, att man snart inte känner igen de beslut, som tidigare fattats av riksdagen. Jag hemställer

till kammaren, huruvida det inte vid behandlingen av sådana ärenden, som dessa, också är nödvändigt att i någon mån åtminstone följa de utredningar och de resultat, vartill bankoutskottet kommer. Bankoutskottet förfar ju på det sättet vid behandlingen av sådana ärenden, att en mängd årgångar av såväl bankoutskottets protokoll som riksdagens beslut i liknande frågor genomgås. På basis av dessa utredningar bildar sig sedan bankoutskottet en uppfattning om den föreliggande frågan. I det här fallet förhåller det sig på det sättet, som bankoutskottets ärade ordförande för en stund sedan framhöll, att om riksdagen godkänner reservationen, kommer man fram till det faktiska förhållandet, att, så snart en person tjänstgjort snart sagt en dag över den ordinarie tiden, skall han få tilläggspension. Jag är övertygad därom, att herr Bäcklund inte drar sig för att till ett kommande år komma fram med förslag om tilläggspension på grund av 3 års arbete i statens tjänst utöver tjänstetiden för den ordinarie befattningen, och kanske året därpå 1 1/2 år och så äro vi framme vid, vad jag nyss nämnde.

Jag skulle emellertid vilja vända på saken och säga: har inte denna person i motsats till en hel mängd andra under liknande förhållanden haft en förmån däri, att han har haft arbetsförtjänst, sedan han lämnat sin befattning som soldat? De som inte haft den förmånen få inte tilläggspension. De kunna inte begära dylik. De få nöja sig med det lilla bidrag de få från Vadstena krigsmanshuskassa, invalidhusfonden och folkpensioneringen. Nu säges det här och på den strängen spelade både herrar Bäcklund, Paulsen och Holmgren, att mannen är nödlidande. Han befinner sig i små omständigheter, och någon av herrarna sade ju, att han kommer att ligga fattigvården till last, därest icke riksdagen beviljar detta belopp. Men, mina herrar, kan inte precis samma resonemang föras beträffande en massa människor i vårt land? Tyvärr, tyvärr! Skall riksdagen gå in för ett sådant system, ja, varför skola vi inte då pensionera alla, som lida nöd och brist på ett eller annat sätt. Inom parentes vill jag säga, att jag hyser den uppfattningen, att riksdagen visserligen skall söka att förbättra människornas ekonomiska levnadsomständigheter, men jag finner det oriktigt, att som man nu är på väg att göra, godtyckligt pensionera en eller annan.

Nu vill jag, herr talman, med detta icke ha sagt, att jag skulle på något sätt bli ledsen, om andra kammaren skulle bifalla reservationen. Det gäller ju så litet i detta fallet. Någon av mina grannar viskade till mig nyss, att riksdagsprotokollet och omkostnaderna för denna debatt stiga till lika mycket, som de 125 kronor, som det här gäller. Ja, det är ju visserligen sant, att de göra det, men det är konsekvenser för framtiden, som det här gäller, och vore det inte för den sakens skull, skulle jag för min ringa del med allra största beredvillighet vara med om att giva denne man 125 kronor, men vi veta inte vart det skall ta vägen, om man gör på det sättet.

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag måste säga några ord med anledning av herr Hamrins anförande.

Herr Hamrin står här i dag och säger, att herr Bäcklund inte drar sig för att komma med förslag till nya pensioner bara detta går igenom. Herr Hamrin har eljest inte dragit sig för att motionera uti sådana här saker — men hans motion föreligger icke nu till behandling. Han har sålunda motionerat om pension till en änka med ett barn i Jönköping, som inte var berättigad till pension, därför att mannen uraktlät att betala avgifterna till statens järnvägars änke- och pupillkassa, och änkan för den skull inte hade rätt att erhålla pension. Jag har emellertid behjärtat även den saken och i utskottet gått med på och på det varmaste understött herr Hamrins motion. Un-

*Ang.
pension åt
förra soldaten
A. V. Ragnar.
(Forts.)*

*Ang.
pension åt
förra soldaten
A. V. Ragnar.
(Forts.)*

der sådana förhållanden borde inte herr Hamrin komma och tala mot den, som inte haft den lyckan att få utskottet med sig, som herr Hamrin har haft, och göra gällande och två sina händer och säga: bara detta går igenom, så kommer herr Bäcklund tillbaka och hittar på något mera. Jag har påvisat förut i debatten, att det inte torde inträffa många fall, som äro jämförbara med detta och alltså bör det inte leda till några farliga konsekvenser för riksdagen att giva dessa 125 kronor i utökning på ifrågakvarande Ragnars pension.

Herr Månsson i Hageström: När herr Hamrin säger, att det är en förmån för en person att hava arbete efter att ha fått avsked från sin befattning, så är det naturligtvis i viss mån sant. Men om nu herr Hamrin på grund härav utdömer pensioner åt sådana personer, då måste ju alla dessa pensioner på 800—1,000 kronor till änkor som titt och tätt förekomma, också utdömas. Och varför? Jo, bara därför att dessa änkor varit gifta med befattningshavare i statens tjänst, som haft betydliga inkomster upp till 30 och 40 tusen kronor, visserligen icke direkt i statslönen men tillsammans med betydande inkomster vid sidan av statslönen. När personer med sådana inkomster dö, är det sällan något krångel eller knussel, när det gäller att giva vederbörande änka, även om hon är i besittning av större förmögenhet, en pension på 800 till 1,000 kronor. Men när det gäller ett sådant fall som detta, när det gäller fattiga 125 kronor i tillägg å en liten pension, åstadkommer man en sådan debatt, att omkostnaderna för sammanträdet och papper och stenografer gå till mycket mera, än den summa, det här gäller.

Herr Hamrin: Herr talman! Med all respekt för den siste ärade talarens insikter uti ekonomiska ting vill jag säga, att han här tydligen har givit sig ut på ett område, som han ej behärskar. Åtminstone i de flesta fall, som jag känner till, förhåller det sig så, att dessa änkors män erlagt avgifter till änke- och pupillkassan. Så är förhållandet med »min änka» från Jönköping, som herr Bäcklund drog fram. Hennes man har under loppet av, jag minnes kanske inte riktigt, men jag tror 40 år, betalat avgifter till denna änke- och pupillkassa, men hon var ju inte i alla fall berättigad till pension, på grund därav att hennes man utträdde ur kassan, innan han gifte sig med henne. Varför har jag väckt denna motion, herr Bäcklund? Jo, därför att andra kammaren har gått in för sådana principer, som kunde tillämpas i detta fall. Jag hade aldrig gjort det annars, det försäkrar jag. Men gå vi in för nya principer komma jag och andra här i kammaren att känna oss oförhindrade att väcka nya motioner i sådana här frågor, med åberopande av riksdagens tidigare beslut.

För övrigt vill jag lämna kammarens ledamöter den upplysningen, att »min änka» fick 400 kronor för sig och ett oförsörjt barn och den man, som det här är fråga om skulle få över 600 kronor, och det är ju någonting helt annat.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 6) av utskottets förevarande utlåtande nr 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Voteringen utvisade 110 ja mot 68 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 7 och 8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

Mom. a) och b).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. c), angående pension åt f. d. rektorn K. O. M. Weibulls änka Hilda Amalia Weibull.

*Ang. pension
åt f. d. rektorn
K. O. M. Wei-
bulls änka.*

I en till riksdagen avlåten, den 7 februari 1924 dagtecknad proposition, nr 47, hade Kungl. Maj:t under punkten 3 föreslagit, att riksdagen måtte medgiva, att f. d. rektorn vid lantrbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp, professorn Kristian Oskar Mathias Weibulls änka Hilda Amalia Weibull, född Åkerblom, måtte, räknat från och med den 1 juni 1923, under sin återstående livstid, så länge hon förbleve änka, från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 800 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, måtte medgiva — — — lika med Kungl. Maj:t — — — Hilda Amalia Weibull, född Åkerblom, måtte, från och med den 1 juli 1924 under sin återstående livstid — — — 800 kronor.

Uti en vid detta moment fogad reservation hade herr *Lovén* tillkännagivit, att han yrkat avslag å Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Sedan momentet föredragits, anförde:

Herr Lovén: Herr talman, mina damer och herrar! I förevarande punkt har utskottet tillstyrkt Kungl. Maj:ts proposition om en pension av 800 kronor åt änkefru Weibull. Detta bevisar väl allra bäst, hur principiösa bankoutskottets förslag äro, när det gäller pensioner. Då det är fråga om en statstjänare, som under längre eller kortare tid lagt ned allt sitt arbete i statens tjänst, avstyrker man pension, men när det gäller en änka, visserligen efter en mycket duglig man, men i vilket fall det icke föreligger något egentligen talande skäl för pension, då är man nära nog enhällig i sitt tillstyrkande.

Verkställd utredning visar, att behållningen i boet efter änkefru Weibulls make, professor Weibull, uppgick till 41,774 kronor, vilket belopp väl, när det gäller att bedöma huruvida en ekonomisk ställning är sådan att den kan föranleda pension, får betraktas som en ganska avsevärd summa. Det har dessutom utretts, att professor Weibull hade möjlighet att bli delägare i civilstatens änke- och pupillkassa, men att han icke begagnade sig av denna möjlighet utan för den summa, vilken han skulle ha erlagt för vinnande av delaktighet, inköpt en livförsäkring på 10,000 kronor.

Nu sade herr Hamrin alldeles nyss, att när änkor tilldelades pension, detta i regeln skedde därför att männen erlagt avgifter till pensionskassan. Så var

Andra kammarens protokoll 1924. Nr 23.

Ang. pension förhållandet med »herr Hamrins änka», men det gäller icke beträffande
 åt f. d. rektorn denna änka, vars man kunde ha kommit in i kassan men inte ville.
 K. O. M. Weibulls änka. Statskontoret har anfört, att änkefru Weibull icke har minderåriga barn
 (Forts.) att försörja utan att det tvärtom förhåller sig så, att hon bör kunna
 påräkna understöd av sina barn. Man har förut i utskottet avstyrkt och här
 i kammaren tidigare i dag och under föregående år avslagit framställningar om
 pension, vilka varit mycket behjärtansvärda. Vi hade i fjol en fråga om pen-
 sion åt en änka, som satt ute i skogen med en hel mängd minderåriga barn; hon
 hade en halvt förfallen stuga och en utsvalten ko, men det ansågs vara tillräck-
 lig förmögenhet, för att framställningen om pension skulle avslås. Man kan
 ställa sig undrande och frågande, om det är riktigt och vart det skall bära hän,
 som det sades av bankoutsrottets ordförande, då det gällde soldaten Ragnar,
 liksom ock av herr Hamrin, när man beviljar pensioner under de förutsättningar,
 som föreligga i detta fall. Statskontoret har sagt, att det kan starkt ifrågasät-
 tas, huruvida någon pension borde utverkas åt änkefru Weibull. Departements-
 chefen säger, att det kan ifrågasättas, huruvida fru Weibull bör ha pension,
 och så säger utskottet, att det kan ifrågasättas, huruvida änkefru Weibull skall
 ha någon pension. Det är knorr hela vägen från statskontoret, departements-
 chefen och utskottet. De knorra och ifrågasätta starkt, men i klämman äro de
 samtliga med att bevilja 800 kronor. Redan förut i år har i utskottet av-
 styrkts pensioner, beträffande vilka myndigheter och verkstyrelsen tillstyrkt;
 men där myndigheterna så starkt ifrågasätta, huruvida pension borde beviljas,
 där går man med i alla fall på ett beviljande.

Som en protest mot detta principlösa sätt att bevilja pension och mot det sätt,
 enligt vilket de fattigaste ingenting få men den, som har något så när, får pen-
 sion, ber jag, herr talman, att få yrka avslag å utskottets hemställan.

Herr Jönsson i Fridhill: Herr talman! Det förefaller mig, i motsats till
 den föregående ärade talaren, som om mycket goda skäl föreläge för bifall till
 utskottets hemställan. Herr Lovén erinrade om, att änkefru Weibull icke be-
 finner sig i en nödställd belägenhet, som skulle motivera denna lilla pension av
 800 kronor. Det förhåller sig i varje fall så, att fru Weibulls förmögenhet till
 stor del är placerad i en fastighet i Stocksund. Det har vidare i bankoutsrottet
 blivit upplyst, att förmögenheten i övrigt är placerad i aktier, som giva mycket
 litet och i något fall endast en ytterst ringa inkomst. Änkefru Weibull befin-
 ner sig sålunda i en belägenhet, som gör, att det av utskottet föreslagna pensions-
 beloppet säkerligen är mycket välkommet. Jag tror emellertid, att såväl ut-
 skottet som riksdagen har mycket goda skäl i övrigt för ett bifall till föreva-
 rande framställning. Professor Weibull, änkefru Weibulls man, var knuten vid
 Alnarps lantbruksinstitut ända från och med 1883 till och med 1922, med un-
 dantag endast av de 9 år, då han förestod Malmöhus läns kemiska kontrollan-
 stalt i Lund. Han var ända från 1911 till 1922 rektor vid institutet. Då han
 i slutet av 1922 avgick, blev han tillförsäkrad pension med 5,000 kronor, men re-
 dan på våren 1923 avled professor Weibull.

Nu säger herr Lovén, och det har också uttalats från andra håll, att Weibull
 bort söka inträde i pensionsanstalten, så att hans efterlämnade änka varit eko-
 nomiskt tryggad. Det är riktigt, men det bör å andra sidan erinras därom att
 professor Weibulls förmögenhetsställning knappast var sådan, att med de be-
 tydande retroaktivavgifter, som han hade att erlægga vid inträde i anstalten,
 han icke vågade sig på att vinna delaktighet i kassan utan föredrog att taga en
 livförsäkring.

Då jag biträtt utskottets hemställan har jag emellertid huvudsakligen gjort
 det i tanke på den långa och hedrande läraregärning, som professor Weibull
 utfört under den långa tid han var anställd vid Alnarps lantbruksinstitut; och

det förefaller mig, som om, då Weibull dog så snart efter det han inträtt i pensionsåldern, det vore en gård av rättvisa att lämna änkefru Weibull denna lilla pension.

*Ang. pension
åt f. d. rektorn
K. O. M. Wei-
bulls änka.*

(Forts.)

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Paulsen: Herr talman! I den förevarande punkten gäller det en änka, för vilken Kungl. Maj:t föreslagit en pension på 800 kronor. Denna änka intager icke någon särskilt dålig ekonomisk ställning, då bouppteckningen visar en behållning av 41,774 kronor. Enligt mitt sätt att se är hon ej fattig. Bankoutskottet, som i alla fall tillstyrker, har här en helt annan mening än när det gällde den gamle, sjuke, fattige soldaten Ragnar. Jag tycker, att den änka det här är fråga om har så pass mycket, att hon kan leva därav; hon är icke absolut i behov av dessa 800 kronor. Hon har visserligen bara hälften av vad bouppteckningen visar. Det fanns nämligen intet testamente, och barnen skola alltså ha den andra hälften. Men är det något till barn, se de väl till att deras mor har vad hon behöver. De taga väl inte halva förmögenheten ifrån henne i fall hon behöver den.

Jag är för min del närmast böjd för att gå med på herr Lovéns yrkande om avslag, men då jag tror, att det icke går att få avslagsyrkandet igenom i kammaren, ber jag, herr talman, att få framställa det yrkandet, att änkefru Weibull måtte tilldelas en pension av 500 kronor, i stället för av bankoutskottet föreslagna 800 kronor.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Vid behandlingen av detta ärende har det rätt stor tvekan inom bankoutskottet. Det märka ju kammarens ledamöter av den motivering utskottet presterat, och det framgår för övrigt av det hela. För egen del var jag från första stund mest böjd för att gå på avslag. Emellertid framhävdes särskilt från lantmannahåll med styrka de stora tjänster professor Weibull gjort vårt land, och man ansåg, att hans förtjänstfulla gärning borde få ett erkännande genom en pension till hans änka. Under sådana förhållanden kunde jag för min del icke finna, att, när Kungl. Maj:t föreslagit denna pension, bankoutskottet borde avstyrka densamma. Jag känner ju icke professor Weibulls gärning annat än genom de uttalanden därom, som jag hört, och något litet genom vad jag själv läst. Men det torde vara en allmän uppfattning inom lantmannakretsar och hos dem som i övrigt trängt in i frågan, att professor Weibull gjort vårt land mycket stora tjänster genom sin forskaregärning. Nu är det i alla fall ett mycket egendomligt förhållande, som råder beträffande denna pensionsfråga, men icke endast beträffande denna, utan även i upprepade andra fall. Det är nämligen här fråga om en befattningshavare, som haft möjlighet att gå in i änke- och pupillkassan men inte brytt sig om att göra det. Det har som sagt upprepade gånger inträffat, att tjänstemän eller befattningshavare underlåta att ingå i änke- och pupillkassan. Och när de sedan avlida, så står änkan där utan några försörjningsmöjligheter. I detta fall finns det visserligen någon behållning i boet, men oftast är det ingen alls. Vidare är det även sådana fall som det, i fråga om vilket herr Hamrin väckte sin motion. Där är det fråga om äldre tjänstemän, som tillhört änke- och pupillkassan men sedan blivit ankemän och utgått ur kassan samt på gamla dagar gift om sig med unga kvinnor och därvid icke vilja betala retroaktivavgifterna för att åter bli delägare i kassan. Och sedan kommer man och säger, att staten skall betala pension till ankorna, trots att de kunna vara ganska unga till åren. Det kan inte få fortsätta på detta sätt, det måste bli ett slut med detta. Tjänstemännen måste finna sig i att betala avgifterna till änke- och pupillkassan, eller också få deras änkor bli utan pension. Emellertid kan man naturligtvis inte utan

Ang. pension
åt f. d. rektorn
K. O. M. Wei-
bulls änka.
(Forts.)

vidare säga, att någon pension i dylika fall icke vidare kommer att beviljas, utan man får försöka finna någon form för att klart och tydligt säga ifrån till vederbörande tjänstemän, att de måste se om sitt hus. Staten har ordnat det så, att de kunna bereda pensionsmöjligheter åt sina änkor och barn, och vilja de icke göra det, så kan staten icke vidare träda emellan. I det nya avlöningsreglementet har man ju också gått in för en sådan princip, och skulle något ytterligare behöva göras, så får man väl se till, att det blir gjort.

I det fall, som nu föreligger, har utskottet dock gjort en viss ändring i Kungl. Maj:ts förslag. Kungl. Maj:t hade nämligen föreslagit, att änkefru Weibull skulle få pension från och med den 1 juli 1923, men bankoutskottet har i stället föreslagit, att pensionen skulle utgå först från och med den 1 juli 1924. Bankoutskottet har alltså framflyttat den tidpunkt, från vilken pensionen skall börja utgå, med ett år och därmed visat, att bankoutskottet i denna sak varit mycket tveksamt. Då jag deltagit i bankoutskottets beslut, så måste jag ju yrka bifall till utskottets hemställan, men jag säger uttryckligen, att jag gör det utan någon entusiasm.

Herr Lovén: Herr talman! Utskottets ärade ordförande sade, att professor Weibull gjort vårt land stora tjänster. Ja, det är mycket riktigt, och det har jag heller icke bestritt. Det har han ju emellertid fått lön och pension för. Men varför skall staten därför ha skyldighet att ge änkan pension, då inte något direkt nödläge föreligger? Det kan jag inte förstå. Herr Jönsson i Fridhill sade, att det förelåg mycket goda skäl för att bifalla denna motion. Ett sådant påstående måste väl ändå verka bra underligt här i kammaren. Ty de flesta ha väl den uppfattningen, att mycket goda skäl tala för att avslå motionen. Herr Jönsson i Fridhill framhöll vidare, att större delen av änkefru Weibulls förmögenhet skulle vara placerad i en fastighet i Stocksund. Ja, jag har redan erinrat om det fall, då förmögenheten endast bestod i en förfallen stuga och en svulten ko, men där det ändå blev avslag på pensionen. Så vad förmögenheten beträffar tycker jag, att det kan vara hugget som stucket i de båda fallen. Vidare sade herr Jönsson i Fridhill, att hennes förmögenhet i övrigt bestod av aktier, som lämnade ytterst ringa inkomst. Ja, det är väl riktigt, men dessa aktier kunna kanske, om de äro av den sorten jag tror, bli mera värda framdeles. Sedan påstod herr Jönsson i Fridhill, att den gång, då det var möjligt för professor Weibull att komma in i änke- och pupillkassan, var hans ekonomiska ställning inte sådan, att han kunde komma ut med de jämförelsevis höga retroaktivavgifterna. Ja, det är inte riktigt trevligt att diskutera människors privata förmögenhetsförhållanden, men eftersom herr Jönsson i Fridhill nu dragit fram detta, så vill jag säga, att detta påstående nog icke är riktigt. Ty efter vad jag låtit mig berättas, var professor Weibulls förmögenhetsställning på den tiden visst icke sådan, att han icke skulle kunnat lösa in sig i kassan. Professor Weibulls förmögenhet gick vid ett betydligt senare datum, då så många andra förmögenheter gingo förlorade, och varöver professor Weibull naturligtvis icke kunde råda.

Jag vidhåller, att det icke alls finns några goda skäl som tala för denna pension. Bankoutskottets ärade ordförande framhöll, att det var med största tvekan han gått med på denna pension. Hos mig har tvekan varit så stor, att jag icke kunnat vara med på förslaget, om inte av annan anledning så för att protestera mot det sätt, på vilket man utmäter hävorna eller livets nödtorft, därvid den ena, som ingenting har, icke får något men den andra får litet, som har litet redan förut.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i förevarande moment, 2:o) avslag å såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet samt 3:o) bifall till det av herr Paulsen under överläggningen gjorda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

*Ang. pension
åt f. d. rektorn
K. O. M. Wei-
bulls änka.
(Forts.)*

Mom. d).

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 10.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Vid nu skedd föredragning av andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om utarbetande av bestämmelser att tillämpas vid öppen omröstning i andra kammaren biföll kammaren utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan.

§ 10.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Andersson* i Tungelsta *m. fl.*, nr 418, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 135, angående införande av tull å vissa frövaror m. m.;

herr *Sköld*, nr 419, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 206, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 2 juni 1922 om automobilskatt m. m.;

herrar *Laurén* och *Jonsson* i Eskilstuna, nr 420, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 125, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 kap. 4 § rättegångsbalken m. m.;

herr *Pettersson* i Hällbacken, nr 421, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 215, med förslag till lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring;

herr *Jönsson* i Revinge, nr 422, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 133, angående provisoriskt lönetillägg åt vissa professorer m. fl., tillhörande under nionde huvudtiteln uppförda verk och myndigheter;

herr *Törnkvist* i Bjuv, nr 423, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 187, angående ersättning till vissa vintillverkare samt vissa medlemmar av vin- dragarlaget i Stockholm;

herr *Holmgren*, nr 424, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 140, angående efterskänkande i vissa fall av återbetalningsskyldighet beträffande till underofficerare vid flottan oriktigt utbetalta krigstids- och dyrtidstillägg;

herr *Hagman*, nr 425, angående ändring i 1 § i förordningen den 7 juli 1921 (nr 409) om understöd i vissa fall åt genom tobaksmonopolets införande nödlidande personer; och

herr *Johansson* i Uppmälby *m. fl.*, nr 426, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 190, med förslag till lag om återköpsrätt till fast egendom m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 11.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet, nr 4, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1924—1925 under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet; och

från bankoutsittet, nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 16, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i gällande bestämmelser om förlust av rösträtt på grund av uraktlåten utskyldsbetalning;

statsutskottets utlåtande, nr 31, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående skatteutjämning för synnerligt skattetyngda städer m. m.;

bevillningsutskottets betänkande, nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utförelsebevis för råg och vete ävensom väckta motioner rörande spannmål;

första lagutskottets utlåtande, nr 17, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 32 § sjömanslagen;

jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, angående regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet jämte i ämnet väckta motioner; och

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undervisning i engelska språket vid folkskoleseminarierna.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Ernfors</i>	under 5 dagar fr. o. m. den 30 mars,
» <i>Herou</i>	» 2 » » » 30 »
» <i>Lithander</i>	» 2 » » » 30 » och
» <i>Olsson</i> i Ramsta	» den 31 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.5 e. m.

In fidem
Per Cronvall.